

ZORA-LUČ

GLASILO JUG. KAT. ĐAČKE LIGE

Sadržaj: I. P.: Naše kulturno djelo. - J. Gornik: Velikonoćno pismo. - Gj. Sudeta: Proljeće. - Lav. Katić, stud. phil.: Zlatna vuga. - Mihajlo Firak: Ukrajinski narodni pokret. - Sink, Wien: Pismo. - Anton Vodnik: Vsak izmed nas... - Anton Vodnik: Zapojte mi dekllice... - Anka Šop: Došla si... - Nikola Kolarek: Iz uspomena na mrtvog viteza sv. Orala - Andrej Križman, Ljubljana: Omnia renovare in Christo et primum nos ipsos. - Gj. Sudeta: Uskrsnuće. - Gj. Sudeta: Nedelja. - Tine Debeljak: Zbežala je... - Mihajlo Firak: Zapisci. - **Kulturni vjesnik.** - **Listak.** - Za duhovnu obnovu. - Internacionala. - Socijalno gibanje. - Ex oriente. - Djački svijet.

Iz uredništva.

A. Primorac. Tvoj prinos ima dobru koncepciju. Ima i nekoliko zrelih aktuelnih i stvarnih opazaka, koje dokazuju, da misliš o problemima pokreta. Mjestimice daješ i jačih retorskih figura, a sve su to preduvjeti, da uspiješ u ovakovim stvarima. Samo Ti fali još snaga, da dobru koncepciju pregledno obradiš i snažno pointiraš, da ona može sugestivno djelovati. Očekujem, da će vrijeme ukloniti ovaj nedostatak, a Ti dotle marljivo nastavi — i Tvoj uspjeh je osiguran. Pozdrav!

Danko. Vaše su pjesme prilično stare. U svakome Vašem stihu ima po koji izraz, što sam ga nebrojeno puta čitao. Mislim, da ste ove pjesme davno napisali. Usto ona retorika i pleonazmi . . . Ideje su dobre, ali one same ne čine pjesmu. Ni moderni pjesnici nisu na odmet. Ako čutite u sebi poziv, čitajte i pjevajte! Inače imade mnogo zahvalnijih poslova.

Radi preobijla gradiva „Vilingaj“ je ovaj put izostao.

Uprava i uredništvo „Zore-Lučića“: Pejačevićev trg 15. I. Zagreb.

Iz uprave.

Pretplata iznosi za dake: 18 K, a za ostale 24 K polugodišnje.

Šalje se upravi u Zagreb, Pejačevićev trg 15. I.

Slovinci šalju svoju pretplatu upravi za Sloveniju u Ljubljani.

Imena darovatelja donijet ćemo u narednom broju.

Dužnike ponovno molimo, da ne oklijevaju toliko s plaćanjem zaostataka. To se tiče u prvom redu dačkih povjerenika. Dužnicima nedacima ne šaljemo više lista. Dužnicima dacima šaljemo ovaj puta list zato, jer su nam s mnogih strana stigli oveci darovi baš od samih daka s obećanjem, da će i zaostala pretplata ubrzo slijediti. Redakcija završava svoje poslove te će preostala tri broja izaći u vrlo brzom slijedu. Uprava će stoga trebati novaca da podmiri račune u tiskari, koja ne može čekati. Molimo stoga drugove neka ne čekaju s odašiljanjem pretplate, dok im obustavimo list, nego neka je odmah pošalju.

Naknadno smo obaviješteni, da se nekoliko zamotaka s 3-4. br. izgubilo tako, da neki drugovi nijesu toga broja na vrijeme primili. Molimo sve, kojima se to dogodilo, da ne zamjere. Uprava je tu tuđu pogrešku prema svojim silama odmah ispravila. Ujedno molimo sve cij. pretplatnike, da nam odmah jave sve neurednosti kod dobivanja lista, kontrole radi, da ih u korjenu onemogućimo.

Velike fotografije † Dra Mahnića na kartonu raspačane su.

Stigla nam je nova naklada razglednica † dra Mahnića. Mogu se naručiti kod uprave uz cijenu od 2—K po komadu. Novac unapred ili pouzeće.

ZORA-LUČ

GLASILO JUG. KAT. ĐAČKE LIGE

God. XXIII.

Zagreb, 15. ožujka 1921.

Broj 7.

I. P.

Naše kulturno djelo.

Ne razumiju nas oni, koji se zovu kršćanima, a nijesu se okupili u velebnoj misli vječnoga katoličanstva. Farizejski nakrivljuju lice prema nama, jer ne znaju na čemu je snaga naših duša, koje u poletu i veselom radu lete beskrajnim poljanama mlade katoličke akcije sve k jednom cilju: konsekventnom ispunjenju potpunoga pojma Katoličanstva. Ne razumiju nas, kad smo navijestili borbu svim polutanima, koji nam sputavaju ruke. Ne razumiju nas, jer ne znaju našega cilja, jer ga ne shvataju i ne mogu ga shvatiti.

Sigurno ste već gledali, kako na uzbibanoj površini vode upadaju u oči one točke u valovlju, o koje se razbijaju sve centrifugalne sile valovlja. Ove točke ostaju mirne na uzbibanoj površini, kao da prkose svim onim nemirnim valovima i vrše svoju zadaću, koju im je priroda dala, da ublažavaju suprotne udaljenosti između najgornjih i najdonjih točaka u valovlju da ih neodoljivom svojom centripetalnom energijom vuku na bliže, u stanje smirenosti, tišine, do kojega konačno mora doći. Inače ne možemo zamisliti stanje, kad bi nestalo ove mirne točke, kad bi izdale njezine centripetalne energije i pustile slobodu centrifugalnim energijama valovlja do u skrajnost. Kako je velebna misao one točke, koja stvara mir, smiruje skrajnosti i u sebi ih ujedinjuje!

Zar je drugčija slika uzburkanog valovlja, koje predstavlja društvo ljudsko? Centrifugalne energije čovječanstva danas kao da slave slavlje, kao da su napele do okomitosti onu crtu, koja spaja donji i gornji dio ovoga vala, što danas predstavlja stanje ljudskoga društva. Samo ona jedna točka u tom valovlju stoji na meti tih skrajnosti i naporom svih svojih sila suzbija ove centrifugalne energije, spasava čovječanstvo od katastrofe, vodi ga u stanje smirenja. Princip katoličanstva, vrhovni princip one kohezivne energije, koja od uvijek stoji na fiksnom mjestu, da spriječi katastrofe i ublažuje sudare, vrši danas više no ikada svoju zadaću, koja vodi do sveopće tišine na toj valovitoj pučini. Sve one, pa i najudaljenije točke teže prema fiksnjoj točki, centrumu u kom se smiruju sve protivne energije, one će konačno i doći do svoga smirenja, do toga će dovesti historija društvo ljudsko, to je cilj katoličanstva i kad do toga

smirenja dođe duša čovječanstva bit će i katoličanstvo u svim svojim konsekvencijama ispunjeno. Tada će biti ispunjen i zadatak katoličkoga pokreta, jer cilj je njegov ispunjenje katoličanstva u svoji punini pojma.

Tako neka nas shvate oni, koji nas ne razumiju. Neka ovako pogledaju na naš cilj. Neka znadu, da sve naše sile idu za tim, da povećamo kohezivne energije, kojima katolička crkva vodi čovječanstvo k njegovom cilju. Za tim teži duša kat. daštva, koja stvara sredstva za ovu velebnu borbu, koja vodi cilju katoličanstva. Moramo stvoriti u dušama našim onu veliku kulturnu snagu, koja će da oplemeni društvo, koja će u svakom pojedincu stvoriti značaj, oplemenjen vjerom i Bogom spreman da bude svećenik ideje i borac za misao, koja za svoju realizaciju traži žrtve i borbe. Mi uzgajamo jedinice. Samo jedinice duboko uvjerenе u ovu misiju Crkve, proste od svakoga polutanstva polovičnosti, mora da odgoji naš pokret. Inače su sva naša nastojanja uzaludna. Mi vidimo kako se i pojedinci iz naših redova puštaju u vrtlog onoga valovlja, kako se udaljuju od fiksne točke, na kojoj je naše mjesto. Ti ne spadaju među nas. Njih će proždrijeti struja, odnijet će ih valovlje.

Mnogi se tuže na nerazumjevanje svijeta, kao da ne znaju, da nama nije ići sa svijetom, nego raditi za svijet. Sa ove točke, na koju se postavilo kat. daštvo, treba da se širi temeljna ideja našega rada. Pred nama stoji veliko kulturno djelo. Mi moramo da stvorimo kršćansku kulturu i u njoj kultivirati dušu naroda, da ju privučemo svome cilju. Prosvjetna, omladinska, gimnastička, radnička, seljačka udruženja neka postanu predmetom prvih naših nastojanja. Kad našim kulturnim radom priklonimo sebi dušu naroda, kad žrtvama za njega poboljšamo njegov socijalni položaj, kad ga oslobodimo iz ralja kapitalizma i siromaštva, onda će lakši biti put konačnom našem cilju. Ovim smjerom moramo odmah poći. Veliko je djelo kat. pokreta u vidu našem; sveti vrhunci naših težnja nijesu više tako daleko. Sa pogledom na ideju katoličanstva svrnimo pogled na ideju našega rada u našem narodu i ne ćemo dugo oklijevati, da stvorimo odluku. Na posao, poletni borci Krista, jer njiva je još neobrađena!

J. Gornik:

Velikonočno pismo.

Prijatelj moj mili, vesel sem, kakor velikonočna pesem! Ves prenovljen sem in nič več ni v meni onih dvoumov in malovernosti, ki me je mučila, ko sem zapuščal mesto. Prost sem vpliva ozkosrčne okolice, ljudi, brez vere vase in ideje, katere bi sicer morali zastopati, kisle duše, katerim je beseda „nemogoče“, „ne da se“ postala geslo. Zato pa, kadar zapuščaš mesto, ni dovolj, da otrkaš prah s črevljev, treba predvsem, da očistiš dušo vseh predsodkov, da bo dovezetna za nauk, ki ti ga nudi kmečka zemlja in njeno zdravo, kleno ljudstvo. Na zaprašenih cestah, med skladovnicami knjig komaj zaslutiš velikonočno misel, med tem ko ljudstvo tukaj prav živi v njem in jo ti ž njimi vred doživljaš in gledaš, kako vsepovsod v naravi sami klije na dan.

Že teden dni hodim po širnem polju, čigar rujavo lice zadobiva pravkar pod toplim dihom pomladi zelen kolorit in željno vdihavam zrak,

ki veje iz gozda sem in diši po brstečem drevju in čutim, da je prav isti, ki je redil mojo mladost. Oko z radostjo počiva na živozelenih po-bočjih bližnjih gora, s temnimi gozdovi v podnožju in deviško belim snegom po vrhovih, o katerih sem nekoč sanjal, da so mejniki svetovja. Solnce sijajno sveti in toplo greje, po bujno dišečem vzdušju prihaja v naravo pomlad z istimi vetrovi, kateri so ji jeseni peli pesem uspavanko. Preko cele naravi se širi neko fantastično življenje, kakor ob sanjavih letnih nočeh. Okrog hodim, in prisluškujem na velikem srcu narave, ter občudujem njeno resničnost in smotrnost. Poglej, ali ne tiči kos naše naloge tudi v tem, da se naučimo čitati knjigo narave, da doumemo sveti glas stvarstva, ki nam odkriva v čudovitem strnjenju svojih elementov svetlo luč, hrano in odgovor za največje, tisočletno vprašanje človeškega razuma: Odkod in kam? Da, dragi, ni zadnji namen vidnega stvarstva ta, da iz njega človek spoznava svojega Stvarnika. Bistro oko opazovalca bo vsepovsod odkrilo polno globokih skrivnosti, ki bodo sicer tudi po-slej ostale vsaj deloma še nerešene, ki pa bodo vendar sredstvo za pojmovanje božje modrosti. Sledov božjega razuma ni mogoče utajiti! Lahko se zgodi, da slepec zanika bivanje zvezd, toda kljub temu še vedno prijazno migljajo vsem onim, ki jih morejo in hočejo videti!

Poglej, kam sem zašel, toda nič ne dé, pojva dalje. Bistvo nevere tiči ravno v tem, da ne priznava tega, kar biva, ona ne priznava resnice. Z oholo gesto je zavrnila Boga, vero v njegovo Učlovečenje in Vstajenje, ko bi morali vendar tudi brezverci vedeti, da je vsako dejstvo, ki si je utrla pot v zgodovino, bilo v svojem spočetku res dejstvo, da je bilo resnično, ker le resnica si more trajno osvoboditi človeške duše. Tega pa oni ne uvidijo, ker so svojo pamet postavili mesto Boga in njej pri-žigajo kadilo, da v ta oblak dima zavita ne vidi resnice. Nočejo videti, da ravno te dni človeštvo praznuje že skoraj dvatisočletni spomin Kristuso-vega Vstajenja. Toda, že v tisti dobi so hoteli človeštvo ukaniti za res-nico. Rimski cesar Avgust je namreč ukazal, da se mu mora iskazovati božanski kult in njegovim soham prižigati žgavno kadilo. Vse ogromno cesarstvo je posluhnilo povelju in v prahu trepetalo pred njim, le zaničevani Nazarenc v dalnji Judeji ni klonil laži, ker le On sam je bil Bog-Resnica. In premagana je bila laž v trenutku, ko je Resnica pribila na zaničevani križ in neskončno osramočena s tem, da je Resnica vstala iz groba, kamor jo je zavistna zapečatila navidezno za vse veke. Križ pa je postal simbol vstajenja in še dandanes blišči na preperelih kosteh rimskih imperatorjev vesoljnemu svetu v pričevanje zmagoslavne resnice!

Resnica ne ostane nikdar trajno v grobu in naj jo nasprotniki še tolikrat pokopljejo. Druga njena bistvena lastnost je pa ta, da je pred zmagoslavjem vedno preje križana. Treba da mislimo na to, kadar bo treba trpeti za prepričanje in na oltar idealov doprinesti žrtev. Isto pot so hodili nešteti milijoni pred nami. Ker se niso hoteli odpovedati pre-pričanju, da pride vse to, kar je resnično, prej ali slej do vstajenja, so morali iti v ogenj in smrt in ravno s tem priborili človeštvu vedno znova velike praznike vstajenja. Kakor duša obvaruje telo pred gnilobo, tako so ti junaki resnice obvarovali človeštvo pred raspadom in mu ohranili ime in dostojanstvo. Veliki idealisti, ki so na ravnih potih do ciljev pre-hiteli sodobnike in svojo dobo in ondi na cilju svojega silnega hotenja zažgali kakor na žrtveniku mogočen plamen, ki je použil vse njih moči, udobnosti, njih same, da je zažarel daleč naokrog vsem onim, ki so v

temi tavalj za njimi in iskali poti in smernic do resnice. V njih je bila živa vera, da človeštvo ljubi in išče resnice. Enako mi ne smemo izgubiti te vere dasi se včasih zdi, kot bi bilo ravno nasprotno res. Vendar zgodovina kaže, da so bile dobe hinavščine in krivice časi nekake dušne nezvesti, po katerih se je človeštvo vedno oklenilo onih, ki so mu nudili čisto resnico, kajti duše so vendarle božje in v vsaki je neutajljiv žarek resničnosti in pravice. Tudi tega ne pozabimo, da človeštva v prvi in zadnji vrsti ne vladajo materialne, temveč moralne sile. Največja moralna sila so pa naša krščanska načela, večno trajna, vse zmagujoča, zmožna prenoviti srca in preustvariti duše! Krščanstvo je naš program, ki ravno te dni praznuje svoj mnogoletni jubilej, njega se oklenimo, po njem uravnajmo najprej svoje življene! Šele, ko smo sami sebe poglobili in prenovili, skušajmo tudi druge, — sicer se nam zgodi, da bomo sami med premaganci, ko bodo zmagovali krščanske ideje. Nismo le zato tukaj, da resnico čujemo in govorimo, ampak da jo predvsem spolnujemo. Po večni resnici očiščeni in preporejeni, jo širimo z vsem žarkim ognjem mlade duše med tovariše, med domače, vsepovsod. Mnogo jih je, ki so dobri, poštene in čisti, takorekoč brez madeža, pa vendar niso kleno pšenično zrno, ki se vseje, da obrodi sad, ker žive le od tega, kar so priborili drugi, nikdar se pa sami ne pospno na bojišče, da bi biser, ki ga posedajo, priborili tudi drugim. Posest resnice vsakemu nujno nalaga dolžnost, da pobija laž, kjer koli jo najde. Ne izgublajmo se v praznih tožbah čez slabe čase, zato smo tukaj, da ustvarimo boljše! Samo ped časa med dvema večnostima nam je odmerjenega, spolnimo ga do zadnjega trenutka, kajti ljudstvo mnogo pričakuje od nas. Toda, ne stopajmo preje med njega, dokler nimamo njegove vere, njegovega upanja in njegove ljubezni. Čutim, kako je napak, da moramo mi sami iskati pri njem zdravil, mesto, da mu jih nudimo. Ljudstvo ima vero, da je v študujoči mladini naložilo kapital, ki mu bo nekoč nosil bogatih obresti. Ne varajmo ga v njegovih upih in če imamo v preteklosti na poti do uresničenja svojih idealov zaznamovati le celo vrsto samih padcev, skušajmo z močno voljo poslej ustvariti toliko zmag! Kar je diletantskega v nas, si s poštenim delom izbrusimo, razum obogatimo s temeljito izobrazbo, ljubezen do vzvišenih krščanskih idej naj oplemeni naša srca in neisprosen boj za udejstvovanje teh načel naj utrdi našo voljo! Ne vemo, koliko boja nas še čaka, — mogoče bo treba še preje iti skozi temno noč, — le to vemo, da moremo z neumornim delom njen čas skrajšati. Toda jutro gotovo nastopi in v njega mladem svetu bomo mogli z zadostnim srcem vzklikniti: to je zarja našega dne!

V tem upanju ti kličem veselo alelujo!

Tvoj J.

Đ. Sudeta:

Proljeće.

Zasvonila su zvona
uvinulo se nebo.

Po livadama plavim tisuć prsti plete...

i bezbroj zlatnih konaca

i ljiljanovih zvonaca

zazvonilo,

zazvonilo.

I mnogo milijona
 latica je pronilo
 neko čudno vrijeme, što prošlo je kroz živice;
 i mlazovi se crveni
 razlijali — pa drveni
 prstići ih sišu.

A Božje ruke siju
 neko sitno sjemenje,
 novi život ključa, što nebo nam ga dade,
 pa sve se tako gibaju
 i pjevaju i zibaju
 nebo — ruke
 grane.

Dok sunce poput hostije
 nesmetano svijeti,
 vezivo je gotovo . . . i bezbroj prsti ruji —
 pa sad na ceste moleće,
 jato ptica dolijeće,
 proljeće,
 proljeće ! . . .

Lav. Katić, stud. phil.

Zlatna vuga.

Sivo se je predvečerje prosipalo po kamenju šela Vučipolja pod ljutim dinarskim gudurama. Sve je posivjelo: i nebo i planine i ono po koje stabalce izdišući od žege. Nevješt putnik ne bi lako ni kuća zapazio, kako su se prilijepile uz kamen kao da nikoše iz njega. Bio je prvi dan mog boravka u don Mije. Sama pustoš blijeda kao bolest.

Ljudi prolaze odrpani, suhi, apatični, gladni. Kamenje je isijavalo vrućinu.

Jedino sunce tonući za goru bilo je lijepo kao kad se zatvara božje oko na počinak. Moj drug je priviknuo svemu ovome, šta više on me uvjerava, da i u Vučipolju ima po koja mrvica ljepote.

Gotovo vrh planine u jednoj drazi četiri su jablana i među njima je vrelo.

— Gledaj ih na onoj golotinji! Kao siročad lijepa su na usahlm grudima uboge majke. —

— I tu na starome hrastu zelena se mahovina povila. Sve su to mrvice, al su blizu veoma blizu pustinjačkome srcu. —

Na hrastu je nešto zalepršalo, a onda se čuo jak zaobljen zvižduk vugin. Moj drug je u zanosu digao obje ruke i povikao: Zlatna vuga! Pet godina sam ovdje, al je nigda nijesam čuo! Kakvu to ti sreću donosiš?

Ipak je nije htio vidjeti. Pljesnuo je rukama, da ju uplaši i odvratio je oči, da se ne sjeti naših vrba i livada — — —

Vuga je odletjela i iz daljine se opet javila jakim punim glasom.

Tko je danas molio za tebe i za mene? Tko je poslao zlatnu vugu?

Noć je sakrivala pod svoj crni plašt golotinju svog siročeta Vučipolja, a vugin glas iz daljine još je dopirao kao dragi pozdrav iza brda i dolina.

Ukrajinski narodni pokret.

Uvod.

Prije nego počmem govoriti o samom ukrajinskom nar. pokretu u 19. i 20. vijeku, nužne su neke opće opaske o ukr. narodu, jer taj je slavenski narod od svih drugih slavenskih naroda ovdje na slav. Jugu najmanje poznat (manje nego Lužički Srbi, kojih ima samo 150.000!).

Ukrajinci pripadaju istočnoslavenskoj grupi. Nastavaju danas u kompaktnoj masi svu t. zv. južnu Rusiju iznad Crnoga Mora, na sjeveru se šire do Bjeloveške šume, rijeke Pripjat, gradova Kursk i Voroniž, na istoku do Dona, pa sve do ispod Kavkaza. Na zapadu ide među ukr. nacionalnog teritorija razvođen zap. Buga i Visle, rijekom San (Istočna Galicija), a u Karpatima sežu Ukrajinci do Visokih Tatra i obuhvataju srednje Karpate (Beskide) zapremajući sjeveroistočni dio bivše Ugarske (danas autonomni teritorij u čehoslov. republici) do gornje Tise. Prema Rumunjima ide među razvođen Dnjestra i Pruta (Besarabija, koja je nacionalno silno izmiješana), pa sve tamo do dunavske delte.

Na tom jedinstvenom teritoriju živi oko 36 milijuna Ukrajinaca, a svih Ukrajinaca na svijetu ima oko 40 milijuna. Silna je to masa, pa ipak je skoro neopažena u Evropi. Mnogome će to biti neshvatljivo: kako može tako velik narod egzistirati, a da se za njega ne zna? Ta to je naprosto apsurd!

Da, apsurd, kao što je više takovih apsurdna oko nas, pa ipak mi ih susrećemo, pogledamo, a da ni ne pomislimo da bi to i to moralo biti sasvim drugačije i da ovakovo, kakvo je nema, prava na egzistenciju.

Slično je s ukr. narodom. Mnoge su se i vrlo različite historične okolnosti tako složile, da je taj narod bio skoro uvijek smatran za ruski. Mnogo je tome doprinijela i sama nejasnost u nazivu ruski, kojega su prisvojili današnji Velikorusi, a koje je po pravom prvotno ime ukr. naroda. U povijesti tog imena veoma se zgodno odrazuje čitava povijes ukr. naroda, zato ću nešto o tome ovdje navesti.

Svima je poznato, da je u 10. i 11. vijeku postojala na istoku jaka slavenska država, u kojoj su bila okupljena skoro sva istočnosl. plemena, a koja se zvala kijevska država, jer je njen centum, njeno srce bio grad Kijev i jer je odatle i počela organizacija te države, a glasa se i ruska država, ruska zemlja ili naprosto Rusj, koje ime potječe od vladajuće kijevske dinastije. U toj državi su bila okupljena mnoga istočnoslav. plemena, što milom, što silom, među kojima je već onda bilo znatnih razlika u jeziku, načinu života, značaju i dr. Ta plemena nisu dakle tvorila jedinstvene etnografske ni kulturne, nacionalne cjeline. Bili su pripadnici države, kojom je vladala ruska dinastija, pa su se i sami počeli nazivati ruskim podanicima, ruskim ljudima¹, ali jedne nacionalne svijesti nisu imali. Nego da je ta kijevska (ili staroruska) država, koja se protezala od Kaspijskog i Crnog do Baltijskog mora, potrajala duže, nego što je; možda bi se bio stvorio i jedan ruski narod

¹ I danas nemaju Velikorusi imenice, kojom bi označivali svoju narodnu pripadnost; imaju samo pridjev ruski, t. j. ruski podanik!

u današnjem smislu. Međutim se je kijevska država radi prevelike ekspanzivnosti, a preslabe intenzivnosti u svojem razvoju — raspala već u 12. vijeku.

Glavni uzrok njene propasti bio je uz navalu Tatara taj, što država nije bila u sebi konsolidovana, imala je u sebi previše heterogenih elemenata — plemena, među kojima nije bilo svijesti za jedinstvo, a nasuprot bile su veoma jake težnje za slobodom. (Sjetimo se Nestorova pripovijedanja o Igoru i Olgi, kako su „upokoravali“ Derevljane!)

Kijevska se država raspadne i ne ostavi iza sebe ništa, osim uspomena o slavnim pohodima kijevskih ruskih knezova, nešto literarnih spomenika i ime ruski, kojim se počeo nazivati sva plemena, koja su bila toj državi podložna. Međutim jasno je, da su na to ime najviše prava imala jugozapadna plemena: Poljani, Derevljani, Sjeverjani, Daljebi, Tiverci i druga, iz kojih je tijekom historije nastao današnji ukrajinski narod, a to zato, jer su oni tvorili centar, srčiku kijevske države, jer je teritorij poljanskog plemena oko Kijeva bio prava Rusj, odakle je i poteklo to ime.

Nu historija je odredila drugačije i dodijelila je to ime onima, koji su na njega imali najmanje prava.

Još za kijevske države, koja je u 12. vijeku bila razdobljena u brojne kneževine, počela se jako dizati sjeverna suzdelska kneževina kod plemena Vjatića na gornjoj Oki i Volgi. U tom najsjevernijem „udjelu“ kijevske države stvorili su suzdelski, kasnije moskovski knezovi iz rusko-kijevske dinastije kruto centralizovanu i istočnjačkim despotizmom upravljaju državu. Za tatarskog vladanja znali su ti knezovi ulizavanjem steći naklonost kanova, pa su u ime njihovo pobirali od drugih slavenskih knezova danak i mogli su se nesmetano jačati, pa kod prve zgrade skinuti sa sebo tatarski jaram. Sebe i svoju kneževinu (koja je, kako se vidi, zametak kasnijeg ruskog carstva) zvali su dakako ruskom, jer su potjecali dakako iz slavne rusko-kijevske dinastije. Njihovi podanici zvali su se dosljedno ruski (ljudi, podanici).

Dok je tako sve više rasla moć sjeverne, suzdelsko-moskovske kneževine, dotle su se jugozapadna plemena, predi današnjeg ukrajinskog naroda, ljuto borili u nejednakom boju s Tatarima. Kako je to bilo sva sila malenih „udjelnih“ kneževina, koje su se međusobno neprestano zatirale, to je otpor protiv tatarskih horda bio veoma slab. Tatari su pustošili krajeve, narod je bježao iz južnih stepskih i radi toga nesigurnih krajeva oko donjega Dnjepra u sjeverozapadne šumama zaštićene krajeve današnjeg Podolja i Volinja i sklanjao se pod zaštitu litavskih knezova, koji su u kratko vrijeme organizirali vrlo jaku državu. Jedino se na krajnjem zapadu najdulje održala galičko-volinjska kneževina, odnosno kraljevina. Kad je g. 1340. tu umro zadnji vladar svoje krvi, zauzme tu državu poljski kralj Kazimir, pozivajući se na rodbinske veze s izumrlom dinastijom. U XV. vijeku bio je sav teritorij zapadno od Dnjepra pod vlašću poljsko-litavske države i to potraja s malim prekidima (Bogdan Hmeljnicki, ustanci ukr. Kozaka) sve do prve diobe Poljske 1772. god.

Tako su jugozapadna, možemo reći, ukrajinska plemena živjela u sasvim drugim uvjetima, nego sjevernjaci u suzdalsko moskovskoj kneževini, kasnije carevini, pa je sasvim naravno, da su se kroz stoljeća različitog života razvile dvije posebne narodne individualnosti: na jugozapadu u porječju Dnjestra i Dnjepra Ukrajinci, a oko Volge, Oke i

Dvine na sjeverozapadu Velikorusi. Veoma je važna činjenica, da su Velikorusi primili mnogo elemenata od finskih i čudskih pa i tatarskih plemena i time se još jače udaljili od Ukrajinaca, koji su sačuvali čišći slavenski tip.

Ali i jedan i drugi narod nazivao se ruskim! Velikorusi su se zvali ruskim, jer im je dinastija potjecala iz slavne kijevsko-ruske države i jer su se ambiciozni moskovski knezovi smatrali baštinicima velike kijevsko-ruske države.

Ukrajinci su se također zvali ruskima (imali su imenicu Rusin, Rusini!) i, kako smo već razjasnili, s potpunim pravom. Ali jer je na sjeveru bila jaka i u svijetu poznata država, zato je prevagnula moć, ugled i veličina, pa se ime ruski poprimilo za velikoruski narod.

Tako je ukr. narodu bilo ugrabljeno njegovo pravo staro ime i on je bio prisiljen, da potraži drugo i da samim imenom označi svoju nacionalnu individualnost. Ta potreba novog imena bila je to jača, što su velikoruski knezovi nastojali tu nejasnost u imenu izrabiti u imperijalističke nakane. Čim su se riješili Tatara, počeli su „okupljati sve ruske zemlje“ pod svojim žezlom¹. Da se taj imperijalizam veliko-ruske nacionalističke, državne politike nekako pred svijetom opravda, dodana je „jedinstvenom“ imenu još i teorija o „jedinstvenom ruskom narodu od Karpata do Kamčatke“!

Zato se već od 16. vijeka počelo širiti među Ukrajincima ovo novo narodno ime: Ukrajina, ukrajinski². Da se je uzelo baš to ime, razlog je taj, što je Ukrajina kao sijelo ukr. Kozaka, bila u 16.—18. vijeku centrum, žarište novog nar. života. Tu su nicali svi veliki narodni ustanci ukrajinskih demokratskih masa protiv poljsko-plemičkog jarma. „Ime Ukrajina nerazdruživo se je sraslo s nadama i težnjama naroda, sa silnim provalama njegove životne energije (Hmeljnicky, Dorošenko, Mezepa i dr. vođe brojnih općenar. ustanaka u 17.-18. vijeku). Ta heroična nprezanja naroda postala su za kasnije generacije plamenim stupovima na putu u sretniju budućnost, neiscrpivim izvorima nacionalne i socijalno političke samosvijesti i sve jače nade u mogućnost preporoda i napretka“ — veli najveći moderni ukr. povjesničar M. H. Hruševski³.

U 17. vijeku već su oba imena, ukrajinsko i rusko jednako vredna i priznana narodom, a od onda dalje sve više preteže ukrajinsko ime, dok u drugoj polovici 19. vijeka ne postane isključivim općenarodnim imenom.

I tu je ruska državna imperijalistička politika htjela sebi pomoći tako, da je službeno nametnula Ukrajincima ime Malorusi, koje se ime zbog autoriteta Velikorusa i velikoruske države raširilo svijetom, ali ukr. ga narod nije primio. Danas je svakom inteligentnijem Ukrajinu ime Malorus nametno i ponižujuće, jer ga potsjeća na nacionalno sužanjstvo u „tamnici naroda“ centralističkoj Rusiji.

¹ To okupljanje „ruskih zemalja“ imalo se završiti osvojenjem Istočne Galicije, a to je bio jedan od glavnih razloga, da je Rusija stupila u svjetski rat.

² Ukrajina — zemlja na kraju, na međi (hrv.: krajina), ali znači također kraj. Prvotno se tim imenom označivao kraj na desnom brijegu Dnjepra niže Kijeva — bio je na kraju poljske države, sjelo slavni ukr. kozaka. U 18. vijeku protegne se naziv na lijevi brijeg Dnjepra, dok u drugoj polovici 19. vijeka ne obuhvati čitave domovine ukrajinskog naroda.

³ M. Hruschewskyj: Geschichte der Ukraine I. Teil, Lemberg 1916, str. 2.

U toj nejasnosti odrađuje se, kako smo u početku rekli, sva nesretna sudbina ukrajinskog naroda, što ga je vjerno pratila kroz vijekove njegovog istočnjačkog života. „Ta nemila sudbina nije samo uništila političku egzistenciju ukrajinskog naroda i time prouzročila gospodarsku, kulturnu i nac. propast, nego je pokrila tamom svijetle i slavne momente njegova života, provale njegove aktivnosti i stvarajuće energije. Nesretni „usud“ bacio je taj brojni narod za duge vijekove na raskršće političkog života kao nezaštićen plijen osvajalačkog apetita njegovih susjeda, kao etnografska masa bez jasno izražene nac. fiziognomije, bez tradicija i dapače bez imena⁴.“

I pod konac 18. vijeka činilo se, da je taj narod osuđen na smrt, jer nije davao nikakvih znakova života. Autor prve ukrajinske gramatike Rus Pavloski zove g. 1818. ukr. jezik „narječjem, koje izumire“.

Ali ukrajinski narod nije htio umrijeti! Mrtva tišina širila se njegovom zemljom, ali to nije bila tišina, kojom prolijeće andeo smrti, nego ono, što vlada u prirodi prije izlaska mladog i blistavog sunca. — Okradenom i zaboravljenom narodu nije preostalo ništa, osim njegova jezika. I riječ prezrena, kmetska ukrajinska riječ, oslobodila je ukr. narod od prijeteće smrti. Preporod ukrajinskog naroda počeo je, ili bolje bio je uzrokovan pojavom ukrajinske književnosti u živom narodnom jeziku. Zato se i čitav ukr. narodni pokret sve do svjetskog rata nerazdruživo svezao s ukr. narodnom književnošću, u kojoj je on uvijek dobivao svoj najjači izražaj. Zato govoriti o ukr. narodnom pokretu (do svjetskog rata) znači skoro isto, što i govoriti o ukr. literaturi na narodnom jeziku. Prvaci na književnom polju bili su ujedno najodrešitiji i najvjerniji zastupnici težnja i volje čitavog naroda. A i sva teoretička i praktička borba za ukrajinska narodna prava (koja je u Rusiji trajala kroz čitav 19. vijek) bila je uvijek koncentrisana na jezikoslovnom i literarnom polju.

Zato ćemo se najbolje upoznati s ukr. narodnim gibanjem u novije vrijeme, ako promotrimo razvoj ukr. literature u narodnom jeziku.

Šink, — Wien:

Pismo.

Orgije razpaljenih strasti, ves svet ko v omotici za Mamonom, za Venero; volja dosega v službi neurejenih nagonov čudeže, duh služi poganskemu oltarju. Mogočne so bakhanalije in letošnji predpust je rafiniran do zadnjih žilic.

Nič vprašanja: kod in kam?!

Strast! Proč z vsem, kar ovira uživanje, zakaj srce hoče živeti! In kdor ni z nami, je zoper nas: bijmo ga.

(Čujem tarnati: ko vidim ves ta poosebljeni materijalizem krog sebe: kako me boli. Ves sem izmučen, truden. Nimam moči, da bi mislil lepo misel; bojim se, da bi mi že prvi prijatelj ne upihnil tega tajnega plamenčka, ki ga čuvam v srcu.) —

Ognjeno blešti: Mane, tekel . . .

Ustvarila se nam je mlada domovina, v katero gledamo z zaupanjem in zanosom. Svoboda svojega naroda, svoboda prava, da prosti

⁴ Hruschewskyj: O. c 3

možje sami odločajo svojo usodo, — ne bomo si je pustili kratiti od nikogar! Naša srca, vem, čutijo vsa eno: to kar Hauptmannov Geyer, ko porine meč v posvečeni krog in zakliče: Naši narodni needinosti v sredo srca!

Bismarck je proglasil „Zentrum“ za mobilizacijo proti državi: tudi nas, ki hočemo soodločati o usodi enako naše domovine — proglašajo za sovražnike. Padel je Bismarck, — zmagala je moč naše ideje, žive vere, ki je prežela srca.

Ognjeno blesti: Mane, tekel . . . „Ali so naše njive zorane?“

Nekoč je govoril Krek besede: Dobrodošel nam svakdo, kdor hoče pristopiti k nam. In ta klič so ponavljala tudi akad. društva in vse organizacije. Seveda treba se je bilo omiliti; in danes stojimo sredi kompromisov — brez programa.

Ko sem o priliki govoril o notranjem življenju, so me zavrnil: akad. društvo in Mar. kongregacija. Tudi jaz tako mislim. Ali nič manj se mi ne zdi, da je lahko med enim in drugim društvom z ozirom na notranji duh, na praktični katolicizem velika razlika. In kam je katero društvo barvano, prepustim lastni sodbi.

Naš prosti narod čaka, čaka naših mladih moči, naše ljubezni. Ogredimo si srca na ognjišču, ki edino nam je more dati! Žrtvujmo se in hedimo po poti nadzvezdnih vzorov v iskrenem medsebojnem prijateljstvu. Drugače tudi nam. —

Ognjeno blesti: Mane, tekel . . .

Anton Vodnik:

Vsak izmed nas . . .

Vsak izmed nas na večer
je sredi vsemira sam —
kot da svojo zadnjo pesem poje in umira,
ko čudno daljni ga obraz sanjav
vabi, vodi ne znano kam . . .

Anton Vodnik:

Zapojte mi, deklice . . .

Zapojte mi, deklice, zapojte mi pesem žalostno . . .
Zapojte mi od rožmarina . . .
Tudi jaz sem bil deklica . . . pa sem umrl . . .
med rožami spim . . . o, kako bleda
gleda skozi okno mesečina name! . . .

Ah, smrt je lepa, kakor vaša pesem žalostna . . .

Anka Šop:

Došla si . . .

Ti došla si mi — poslije dugih noći
i gorkih suza. I sada ćeš poći
u crkvu moju, gdje tvog lika sjen
pred svjetlom vječnim dugo već se širi,
gdje bršljanova zelen-grana miri
i voštanice tope se u tren.

Ti došla si mi. — Mislim da je san
to lijepi, što ga noć mi jedna dade,
da kušam jednoć raj sreće i nade
i boli slatke.

Pod nebom mojim rascvao se dan
ko lijerov cvijet u zorinome krilu;
a ruke grle tvoju sjenu milu
i lik tvoj bijeli, suncem obasjan.

Nikola Kolarek:

Iz uspomena na mrtvog viteza sv. Grala.

(Nastavak.)

„Jesi li vidio „časnog oca“, kako ministrira u našoj kapelici?“, pitao me drug jednog spanjskog jutra. Mi smo već od prvog puta, kad nas je posjetio mrtvi Vitez, prihvatili njegovu terminologiju. On je bio naš „časní otac“, a mi njegova „časná braća“. Pošao sam u kapelicu i gle! kod oltara mladi svećenik, i njegov stariji bradati ministrant upravo genufektira prenoseći misnu knjigu na stranu evanđelja. Bio je zaista „časní otac“.

Tako je dolazio gotovo svakoga dana oko 10 sati s molitvenom knjižicom i dvorio kod mise svećenika, komu je inače bio chef-redaktor i učitelj. Molili smo, da ga zamijenimo, ali nije dao. Kad nije došao k nama, onda je ravno iz redakcije pošao pred oltar u franjevačku crkvu. Obično se tom zgodom i pričešćivao.

Razumjeli smo. Pokazivao nam je, kako radnici u katoličkom pokretu moraju za svoj rad odozgo tražiti pomoć i blagoslov.

* * *

„Teška je i naporna dnevna politika. Moraš nastojati, da u polemici ubiješ protivniku što više otrova. Tko to bolje umije, bolji je žurnalista. Ali, vjerujte, ja bih volio, da mogu ovdje, kod vas, u hladu prosjediti čitave dane kod studija, nego da se nadbijam radi dnevnih trica“ — govorio je sjedeći na klupi pod krošnatim kestenom i ogrlio „časnog brata“, koji je do njega sjedio. Došao je, da prikaže konstelaciju stranaka u parlamentu, i da dade svoje naputke za naš ferijalni rad.

Majstorski, onako, kako je on već umio, prikazao je konstelaciju stranaka. Postavio je prognozu: skorí pad prvog koncentracionog kabi-

neta S. Protića, radi unutarnje latentne krize. „Radi starog antagonizma između Srba samostalaca i radikala, koji datira još od borbe u crkvenom saboru, pošli su „prečanski“ samostanci zajedno s bivšom srpskom opozicijom. I sada se u ovoj državi, koju smo mi svi stvarali, kreće sav interes oko međusobne borbe oko srpskih stranaka. Zlo je to, ali nema drugog izlaza, nego da u izborima jedan od protivnika odlučno porazi svoga suparnika. U tom stoji važnost prvih izbora, koji moraju zato što prije doći. Nezgodno je, da se u prvi mah odabrao Beograd za centar države, upravo radi tradicija stranačkih borbi. Ali ipak u ovom se izboru očituje tendenca prema Crnom Moru. To znači, da ćemo mi još s Bugarima razgovarati o našoj državi!“

Redom je analizovao pojedine stranke. Najprije one, koje se osnivaju na orijentalnim osnovama: ličnim simpatijama, državopravnim programima i načelnom, bolje reći, na kulturnom indiferentizmu. „S tima strankama ne možemo raditi. Mi ne ćemo dopustiti, da se naš narod učini teritorijem, gdje će si Krist i Antikrist pružati ruke. Mi ne ćemo janusovštine! Ne, ne, stari Učitelj Mahnić nije nam uzalud vikao: Več Luči! Mi moramo postići načelnu organizaciju svega našega javnoga života po zapadnom uzoru. Kulturni je indiferentizam u sebi apsurdan. Goethe je dobro rekao, da se na dnu svijui problema nalazi religiozni problem. Zato treba svatko da se odluči za Krista ili protiv Njega u svom privatnom i javnom životu. Mimo golgotskog Mučenika ne može nitko ravnodušno proći!“

Slijedili su točni napuci, kako se ima raditi na ferije. Osobito je naglašavao širenje naše štampe. U svaku kuću, u svaku obitelj unesite katoličku štampu. Štampa je naše najjače sredstvo propagande. Tko samo 3 mjeseca čita naše listove, taj je napola naš.

„Razgovor“ je dovršio, kad ga netko upozori, da quartianite započnu istoga dana duhovne vježbe za redenje.

„Za par dana, vi ćete se sasvim posvetiti Kristu. Uzet ćete na se teške, ali uzvišene obveze. I celibat. Ali, ako vam otežća uzvišeni teret, kad budete preko brda i dolina u zapuštena sela nosili posljednju vjersku utjehu, pa kad se satrveni vratite kućama i upitate, zašto sve to, tad se sjetite, da ima u Zagrebu i po drugim našim centrima, ne svećenika, već lajika, koji poradi Kristove stvari dragovoljno žive u celibatu. Lajika, kojima je celibat daleko teži nego vama, jer se kreću u drugim prilikama. Pa ipak ga drže! I ti se ljudi noćnim radom u redakcijama sistematski ubijaju. Eto otišao nam je Eckert, Krek, Varga i još će ih drugi slijediti. Tako redom padaju u grob naši najbolji ljudi. Ali neka! Mi znamo, što hoćemo, i mi moramo naprijed!“ (Nastavit će se.)

Andrej Križman, Ljubljana:

Omnia renovare in Christo et primum nos ipsos.

Kako visoko se je tedaj dvignilo družinsko življenje?

Suženstvo, ta sramotni madež človeštva, je izginilo po dolgih bojih in kršćanska Caritas, vseobsegajoča ljubezen je delala čudeže v svetu. Kršćanstvo šele je napravilo iz človeka osebo in ga resnično osvobodilo

po najvišjih dolžnostih. Taka je moč krščanstva. Žalibog, da je naša vera vanj tako majhna.

Da, krščanstvo je bilo in je še danes prvi socialni faktor, ker na vse sloje deluje vsestransko in daje vsakemu svoje in tudi zahteva od vsakega svoje. V tem duhu moramo poživiti krščansko misel pravice in ljubezni in zato skrbeti, da nas ne potegne za seboj noben sloj v toliko, da bi bili slepi za resnične pravice in težave drugega sloja, vkolikor te ne nasprotujejo skupni blaginji vseh slojev. Mi moramo poznati le en boj za pravico in pravo socialno blaginjo, odklanjati pa vsak slojni boj, v kolikor mu je mera pravice lastna korist.

Iz naroda smo zrastle in v narod bomo se vrnili kot njegovi duševni voditelji. Trpni je bil ta narod v svojem jedru skozinsko. Nešteto krivic ga je doletelo, da srd vstaja v človeku... Toda nikar! „Kdor prime za meč, bo z mečem pokončan!“ Duh je, „ideje so, ki preoblikujejo vekom lice.“ Krasen zgled nam nudi zgodovina. — Krščanstvo se je jelo širiti kot sama resnica in pravica in še več — kot čista ljubezen. Proti njemu je nastopila laž in krivica in smrtno sovraštvo z vsemi fizičnimi silami, a krščanstvo ves čas svojega preganjanja ni zgrabilo ne enkrat za orožje, ne enkrat ni mislilo na maščevanje, a zmagalo je.

Tudi socialna misel ne sme misliti na maščevanje. Dajmo ljudstvu luči, ki naj mu omogoči pogled v resnične razmere in mu tako omogočimo objektivno sodbo o nasprotniku. Kot duševni voditelji bomo morali blažiti medsebojna nasprotstva in srcem dati resnični značaj src ne pa zakrknjenih kamenov. Če enkrat vstane na eni strani spoznanje, da so razne pravice le umišljene, ki so jih do tedaj smatrali za nedotakljive in na drugi strani prenehajo pretirane zahteve, bo lahko izvesti dejansko socializacijo, vkolikor je pač možna.

Seveda je do tega še dolga pot in ji je treba pomoči do hitrejšega poteka z zunanjimi impulsi. Tudi se zdi potrebno opomniti, da pri nas zahteve našega delavstva do sedaj niso bile pretirane, ampak naravnost skromne.

Ne pozabimo pa, da bomo imeli uboge vedno med sabo v eni ali drugi obliki, četudi bo bodoča družba brezdvomno bolje poskrbela za nesrečneže, kot pa skrbi današnja, ko takorekoč njihova beda kliče k nebu po maščevanju nad sodobno družbo.

Iz tega dejstva pa sledi potreba gojiti in povzdigniti kršč. charitas. Da, če bi današnji svet govoril manj o usmiljenju in sočustvovanju in kazal več ponižne ljubezni, ki v slehernem revežu vidi svojega brata, pa bi bilo vse drugače na svetu.*

Kako žalosno je, da najde ta ljubezen tudi med inteligenco in zlasti inteligenco ne izvzemši katoliško in še celo kleriško tako malo umevanja. Kako malo živega krščanstva pokaže n. pr. duhovnik, če odpravi siromaka brez daru zato, ker je brezverec. Ali tako uči prilika o usmiljenem Samarijanu, ali je taka krščanska tradicija? Tak človek je, če manj vreden, pa bolj potreben ljubezni in pomisliti je treba, da ga s tem, če ga radi njegovega prepričanja tako odslovi, ne bo izpreobrnil. Duhovnik in tudi lajik s tako pristranostjo odbija od večnih resnic.

Če hočemo dati svojim načelom življenske moči, živimo v duhu teh načel.

* Chr.: W. Förster: Christentum und Klassenkampf.

Zavedajmo se, da je vsako nasprotno ravnanje velika laž, ki jo je treba pobiti na mestu in sicer s čisto resnico. Zato pa je sploh treba največje objektivnosti. Če imamo pred seboj nasprotnika, ne podcenjujmo ga, če nam je na vpogled njegov program, nikar ga ne zavržimo z zaničljivo gesto, še manj pa mi seveda podtikajmo slabe namene.

Enako je obsodbe vredna vsaka politična laž kateregakoli si bodi časopisja. Naše časopisje stoji sicer neprimerno visoko nad nasprotnim, a vsak slučaj je vreden obžalovanja. Laž rodi laž, resnica pa resnico. Zato načela v javno življenje, načela v časopisje in za ta načela se bojujmo v duhu teh načel.

Če bomo slabosti nasprotnikove napadali diametralno s čisto resnico, kaj skoro bo omagal v boju, zakaj po zakonu odbojnih sil bo vsak odpor naletel naravnost na čisto resnico, dokler ne omaga. Če pa bomo branili dobra načela s slabimi sredstvi, bodo ta nepoštena sredstva nasprotniku špranja, skozi katero nam bo ušel enako, kakor krogla, ki jo zakotolimo poševno proti steni, ne bo odletela od te stene nazaj proti nam (t. j. proti resnici), ampak se bo odbila v večjem ali manjšem kotu.

Tudi v duševnem svetu velja namreč zakon odbojnih sil, če ne vladamo nad duševnimi silami z višjimi nagibi. Teh pa ne smemo pričakovati od nasprotnikov, ko jih morda niti ne priznavajo.

Če bomo sledili temu spoznanju, lahko smo si gotovi uspeha na socialnem in verskem polju kot nujni podlagi prvega, če pa ne, tedaj naše delo ne bo imelo blagoslova in če bo človeška družba propadala v brezverstvu in nemorali, če bo resnično socialna misel globoko pokopana in bo zmagoslavna v človeški krvi in nesreči praznoval svoj črni dan marksistično-materialistični socializem ali komunizem s svojim razrednim bojem in razbrzdano nevzgojeno in posurovelo človeško družbo tedaj pač se bomo lahko globoko sklonili in trkali na prsi: „Nostra culpa, nostra culpa, nostra maxima culpa!“

Pri sebi samih torej začnimo, svoje lastno srce najprej podružabimo. Vse kar temu nasprotuje mora ven iz njega. Vsak dan nam nudi tisoč prilik s požrtvovalnostjo, potrpljenjem, prizanesljivostjo in ljubeznijo lajšati življenje tistim, med katerimi živimo. Nešteto majhnih žrtev, ki jih bomo tako položili na oltar človeške sreče, nas bo storilo močne in sposobne tudi večjih odpovedi.

In kar bomo sami v srcu nosili, to bomo potem lahko dali tudi svetu. Če bo torej to srce polno odpovedi in ljubezni, kaj drugega bo sejalo v svet kot otpoved in ljubezen. In tega, da, tega pač stokrat bolj potrebuje današnji svet kot denarja in uživanja vseh svetnih dobrin. Prepričan sem, da bi bilo kaj prvih.

Naše geslo mora biti: *Omnia renovare in Christo et primum nos ipsos!* Komu se zdi to pretežko, naj se nikar ne imenuje socialista, ampak — egoista.

Ta svet potrebuje za življenje drugega sveta. Svit, ki prihaja od Luči od zgoraj, ga mora ogrevati in obsevali s svojimi žarki.

Gorkota iz duševnega sveta nas edina more vneti svojimi idejami za neumorno delo, tudi za telesni blagor vseh trpečih in zatiranih.

Zato vsi družabni delavci proč od gole materialnosti! Kvišku! In z zakladi, ki jih bomo tam nabrali, se vrnimo nazaj, da z njimi osrečimo solzno dolino!

D. Sudeta :

Uskrsnuće.

Što je to? Što drži u ravnoteži ovaj svijet, da se ne prevrne? Gle nebo i zemlja idu ususret meni, a zatalasala se golema mora. Pod nogama mojima uleknula se brda. A zvona zvone ko nedjelja Cvjetnica... To u Jeruzalemu ulazi On, kojega će okruniti kraljem svojim, pod noge njegove prostiru duše i dječju mu daruju nevinost. I evo čempresi saviše vrške svoje, nagnule se grane, a kuće, ljudi, nebo, djeca pjevaju. Kuće zvonca, tornjevi, ulice, tvornice i oblaci idu. U zraku stoje kao vječno kandilo pred svetohraništem, jata lastavica, sjenica, galebova — u zraku kometi, zvijezde, svemirske struje, beskraj, mir... Hosanna na visini, hosanna Bože, naš! Vijore crvene uskrsne zastave, zvone zvona, podižu se ruke, a naklanjaju se glave. Sveti je muk. To polazi On, od jednog do drugoga i cjelove dijeli — cjelove dječije.

— Al što? Ja, ili On? Komu sve ovo? Zar Njemu? Ne čeka li ovo sve i mene, da me uvede poput Njega u Novi Jeruzalem, po mekanim istočnim sagovima u bojama drevnih mozaika, šumoru visokih palama i mirisu strasnih lovorika? Zar da moja noga ne stupi novom stazom u Njega... u vječni život!? Ta Hrista su već jednom uveli u Jeruzalem — i više ga ne će uvoditi. — Komu onda sve ovo? — Što je to?

— Gle — idu čete anđela, a nebo se prelijeva. Srebrne pjesme pršte, lepeću nevidljiva krila, vri mistična okolina, gore psalmi, bruje orgulje, šumore zvona, tornjevi se i tvornice ruše, u prahu trunu kuće — a na visini — ja — sasvim nalik Kristu — uskrsli čovjek. Podamnom dolje u grobu leži moj drugi — ja. On je prije bio nada mnom, kao što sam ja sada nad njime. U prahu dršće straža — svećenici vijećaju, pokunjen šuti Kajfa, a Pilat pere ruke. A od mene na sve strane razilaze se apostoli — molitve moje. I duša drhti... Što je to — ja ne znam, tek čutim, kako me nestaje, nešto me uzdiže — i ja lebdim iznad zemlje, kuća, ljudi, oblaka, mora, gora, njiva, šuma — tik uz Boga — iznad svemira — ja uskrsli čovjek.

— A prlje?

U grobu je ležalo tijelo moje i lagano su ga točili crvi. Ležao sam i slušao, kako se nad grobom mojim redaju straže — mog grješnog — ja. Na lijesu bio je golemi kamen, a na njemu četiri pečata — ko četiri smrtna grijeha. U nekoje sam noći znao podići glavu, da čujem, ne miču li se oni gore. — A tko da odvali toliki kamen i uskrsne — tko!?

— Krvava je puzila rijeka u bit moju i noge stadoše otpadati od tijela. U tijelu mojem javiše se crvi, trulež, pepeo i smrad. Tko da makne jednog od ovih? Tko da makne kamen vječnosti neumrle? Nada mnom, gore na nadgrobnoj ploči — sjedio je moj griješni ja. — A poslije popucaao lijes i zadah ilovače prodre u bit mojih stanica. — Sjeti se čovječe, da si prah i da ćeš se u prah pretvoriti! A noći su bile sve duže, ružnije, smradnije. I prve jesenje kiše uzeše prodirati u nutrinu groba mojega. Po zidovima stadoše provirivati lubanje mojih drugova — i šuplje žute oči. Daleki šum u korjenu nekoga stabla odnosio je nemoć moju na površinu šumeći po noći. I bit će da su to oni gore oćutili — jer podvostručiše straže. Otada se redaju dvostruke noći, dvostruke straže, ali i dvostruke sumnje. U nadgrobni kamen užegoše još bezbroj pečata.

I jednog dana prorovo krt do tijela moga bježući pred suncem i prvo proljetno sunce došuljalo se poput tata u mrtve moje grobničke odaje. Kroz cijele dane bdio sam i slušao, kako sa one strane struji u mene nešto nova, neobična. Sa protivnih stijena gledale su u čudu natrule lubanje. I nisam znao što to znači. Tek lijes mi se pričinio nekako preuzak, pretijesan da ostanem i dalje u njemu. I prvi put sam okušao svoju snagu. Te noći prošao je netko iznad mogega groba. Stražari su bili mirni, ko smirene sumnje, a krt je neumorno radio. I ja sam stao sve budnije paziti. I pohodi su bili sve češći. Promatrao sam svoje zaprljane ruke skidajući sa tijela komade sagnjile ilovače, slušajući šum, što se valjao prema meni. I jedne noći došao je i opet netko nad grob i rekao ovo: Tko jede od tijela mogega i pije od krvi moje, živjet će do vijeka. I prvi put nakon toliko mrtvačkih godina osjetio sam užasnu žeđ i usta ze moja počela sama otvarati, a ruke uzeše nervozno trgati komadiće natrulog ruha prinoseći ih k pohlepnim ustima.

— Vode! Vode!!

U tijelu mojem zastružaje mora i nebo i zemlja i puče ploča na dvoje. I opet zaredaše noći i sumnje mojih stražara. — Modro se nebo nadvilo nad rakom mojih dana. Iz tijela moga protjera novo stablo. Svake noći ćutio sam, kako me nešto prenosi na površinu. I jednog je dana došao on i sjeo u sjeni mojoj. Proljetno je nebo preplelo poput svile mlade, nježne grane. Na zemlji poput lišća ležali su u nemoći stražari — i moj mrtvi ja. I čuo se šum mogega lišća... Gospodine, nisam vrijedan da udeš u sjenu duše moje, nego samo reci riječ i ozdravit će sluga tvoj. —

— I gle odvalio se kamen sam — stražari popadaše u prah — a ja u visini iznad zemlje — ljudi, kuća, svemira, neba, oblaka — tik uz Boga — uskrsli čovjek.

Od tada idem ja vječno gore — i nikad mi kraja ne će biti. Ja sam uskrsnuo iz groba i vječnost je moja. U nebo teku moje ruke i primaju oblik svemirskih struja. Lagano idem tako i gasim žeđ — vječne žeđe — vječnog života. Svi su planeti pod nogama mojima, u duši vječita harmonija njihova — iznad svega — i nad svime — ja — a nada mnom Bog...

Oh, što je to, što je to? Što to zvoni u nebu, što se svija poput subotnjih zvona? Gle zapjenila su se mora, zavijorile zastave. Pod nogama mojima boštva, u prahu satrt Jeruzalem... Gore visoke palme, mirišu uskrsne svijeće, ore poludila zvona, a tornjevi u prah padaju, jer tuda prolazim ja, novi, uskrsli čovjek. A usne su moje tople, tople, ko mlado proljeće i stidne, ko oči djevojčice. I nosim ih nevine tako na prvi poljubac Kristu.

— I nema meni kraja, ja sam iznad svega, a iznad mene Bog. Talasaju se mora, goleme vode šume — a iznad svega ide novo uskrsnuće — uskrsnuće čovjeka.

— Za mene nema smrti

— za mene je život sve

— a iznad svega Bog!

— Tko da razumiye dušu — dubinu srca i vjere — ko da razumiye čežnju za spoznajom vječnoga života?

— Tko??

— Duša čezne za vječnošću!

D. Sudeta:

Nedelja.

Nedelja. Proleće. Podne.
Veselo zvona zvone.
Jabuke u nebo rone
i sipaju cvetove plodne.

Podizanje. Ulica cela
u belo obučena moli,
na davne golgotске boli
sećaje hostija bela.

I gle! Tri ptice lete
iz neba. Padaju sunca.
Sa svakog modrog vrhunca
tri bele hostije svete.

A sada? Sve je mirno.
Podne. Zvonjava čista.
Svak prozor od sreće blista —
To sjen ih je Kristov dirno.

Tine Debeljak:

Zbežala je . .

Zbežala je tik mimo mene.
(Iz šole hitiš, kratkakrila,
morda že v opojnost sveta?) —
da sem v tem hipu se vjel v njene goreče oči
in sem misli boječe v besede jecjal:

da se vidiš v odmevu srebrnih zrcal
pokleknila bi in molila
svoj blisk . . svoj ogenj v očeh —
in zakrila bi ga z rožnatimi dlanmi,
da ga ne omadežuješ sredi cestá! —
In — vem — še v zastrtihi dlaneh
bi čutila njihovo slast in moč,
ki sije v trakovih srebrnih kot mesečina v noć . . .

Mihajlo Firek:

Zapisci.

23. IV. 192... — Čovjek nije zato čovjek, jer osjeća, nego jer misli
i hoće. Zato, neće li moj život da bude doista moj, život čovjeka,
mora on biti u prvom redu život razuma i volje — moje slobodne volje.

— Tvrde su to riječi, tvrde osobito za one, koji znadu duboko osjećati i „koji dušom gledaju svijet“ (Taras Ševčenko). Jer te riječi znače smrt mnogim nama tako dragim, tako toplim, intimnim osjećajima i težnjama, težnjama, koje bi se mogle ispuniti i koje nisu zle . . . Ah, dapače, one su tako djevičanski nevine, bijele i nježne, da se duša rastapa u mirisu njihove mlade nevinosti i drhće s beskrajne nježnosti, koje su one pune!

I moraju ginuti, ne smiju živjeti — razum to kaže. Oh, taj grozni razum! — Zar baš on mora biti tako neumoljiv? . . .

Duša mi se grči, sva se nutrina buni protiv takvog „stražara života“, ali i onaj drugi glas, što poput fino naoštrena noža para najnježnije djelove moje nutarnosti — glas razuma ne miruje, traži svoje.

Da, bolno je, teško i kruto i mnoge žrtve treba doprinijeti, ali to je život, on se može samo tako usavršavati, čovjek može samo bolnim žrtvama graditi život dostojan čovječjeg dostojanstva. Inače uništava čovjek sam sebe, jer iza časovitih ugodnosti pojedinaca, koje razum osuđuje, dolaze duga, duga stradanja velikih množina ljudi, a ta su stradanja kud i kamo teža i dublja od onih, koje prouzročuje nadzor razuma.

Život treba kovati tvrdom rukom i teškim, ma i ne znam kako bolnim udarcima. Da, to je ono — život treba kovati! Sve naše radosti samo su onda blagoslovljene, ako smo ih otkupili trudom i žrtvama, žrtvama dubokih i nevinih težnja, koje bi se mogle ispuniti i koje nisu zle . . .

A nikada ne smijemo dozvoliti, da život kuje nas!

1. X. 192.... — Ima ljudi, kojima je nemoguće živjeti u okolini, koja ih osuđuje na nerad, gdje ostaju samo pasivnim gledaocima, a gledati napokon nemađu šta.

Takovi ljudi moraju se uvijek nečim zanimati, na površini njihove svijesti mora se uvijek nešto isticati — misao, osjećaj, čežnja, spomen, — što ih sili na djelatnost (barem nutarnju). Za te ljude je život u pustojoj i gluhoj okolini, život bez jakih utisaka, impulsa iz vana, bez oduševljenja ili duboke žalosti, bez zanosnog kliktanja ili bolnog prezanja — nepodnosiv.

Gluha tišina pustinje unatoč mnoštvu ljudi, ubija takove duše.

— „Ta to Vam je odjek opće moderne nervoze kod gradskih ljudi. Svatko, tko danas proboravi neko vrijeme u gradu, postaje nemirnim i nikad zadovoljnim“ — umirivat će se neki.

I jest, ima tu nešto sličnosti, ali ipak je među onim prvim i ovima širok i dubok, vrlo dubok jaz.

Moderni gradski svijet, „kultiviran“, ili barem zaražen modernom „kulturom“. Zato tako požudno trči za sve novim i novim vanjskim podražajima, jer se sav život tih ljudi odigrava izvan njih; glavne sile, koje daju smjer i boju tome životu, su izvan tih ljudi. U njima, u njihovoj nutрини provlače se samo blijedi refleksi vanjskih događaja. Slabi odjeci u praznini. Jer njihova je unutarnjost pusta praznina s gdje kojom ruševinom davne svetinje. Zato je tim ljudima, kad su sami, veoma mučno, pusto i dosadno; nemaju ništa u sebi, čemu bi posvetili trajnu pažnju, nemaju čime da nahrane dušu . . .

Je li dakle čudno, da su gladni, žedni — života? Je li čudno, da se gladni i žedni bacaju u naručje vanjskih, mehaničkih podražaja, da

utaže žedu — da se omame? . . . Ulica, bar, kino . . . vječna omama!
Omama, o kojoj se puno govori i — osuđuje (ah, da znate kako!)
i — potajno traži! —

Oni drugi, koje sam u početku spomenuo, nisu takovi. I oni traže podražaja, ali njima su oni samo prilika, uvjet, da mogu reakcijom pokazati i razviti sile bogate svoje nutarnosti, da iznesu sebe i da steknu, da si izvojshte životna prava na život svoje osobnosti. Oni bi, da stvaraju i ne mogu prosjačiti!

A nemir njihov — to je strah, da ne bi bogatstva njihove duše ostala neiscrpljena.

Jesam li ja takav? —

10. XII. 192 . . . — Nije glavno, da se čovjek izživi, nego najvažnije je, što da se izživi. U čovjeku ima toliko sposobnosti, toliko razno-likih težnja, dobrih i zlih, plemenitih i niskih, da naša pažnja mora da se u prvom redu obraća na to, što sve iz tog kompleksa smije, što može živjeti (t. j. kojoj težnji smijemo zadovoljiti), što će u životu donijeti sreću, što će zadovoljiti osnovne težnje čovjeka, a što će upropastiti čovječji život, što će zadovoljiti moment, a uništiti vječnost!

Odgovarati na ta pitanja može samo razum, koji spoznaje čovjeka i zna, što ga zadovoljava, a što ne, I naš razum i iskustvo svih ljudi tvrde, da je vrijdnije ono, što je stalno i trajno, od onoga, što je prolazno i nestalno.

Pravo, da živi i da se razvija ima samo ono, što trajno zadovoljuje, što zadovoljuje čitavog čovjeka, a ne smije da živi ono, što zadovoljuje djelomično, trenutčano, pojedine nestalne zahtjeve, a na štetu onih, koji su opće vrijdni i koji usrećuju čitavog čovjeka. Ne smije da živi ništa, što zadovoljuje samo jedan dio čovjeka, a na štetu drugog možda vrijdnijeg dijela — tako otprilike označuje veliki Förster glavno pravilo života.

Idemo li dublje, nailazimo na ovo načelno pitanje: U čem je životna vrijednost, što tvore životne vrednote? To pitanje je od vjkada „kamen pravi (i jedini!) smutnje velike“ u svekolikome životu čovječanstva.

Da se na to pitanje uzmogne odgovoriti, nužno je, da poznamo subjekt, koji živi, t. j. čovjeka. I o tom, kako mi shvaćamo čovjeka, njegovu narav, osnovne težnje i zadnji njegov cilj, ovisi kako odgovor na pitanje o životnoj vrijednosti pojedinih njegovih čina i zamisli, tako i odgovor na pitanje o životnoj vrijednosti onih vanjskih čimbenika, koji bitno i redovito oblikuju život.

Drugačije će biti životne vrednote, prosuđujemo li čovjeka sa stanovišta materijalističkog monizma, drugačije sa stanovišta apsolutnog individualizma, relativizma, subjektivizma, socijalističkog historičkog materijalizma i t. d., a drugačije, gledamo li čovjeka sa stanovišta kršćanskog, teističnog i nadnaravnog stajališta.

Nemojmo se dakle čuditi bezkonačnoj zbrci kod savremenih ljudi u shvaćanju životnih vrednota. Kad nema jedinstvenog životnog naziranja, ne može biti ni suglasnog prosuđivanja vrijednosti pojedinih životnih pojava. Bludnja rađa bludnju, i to tako ide, rekao bih skoro — in infinitum — — — — —

Masa ne živi prema napucima razuma, njezin život nije posljedica spoznaje i uvjerenja (a to mora život uvijek biti!) život

mase stoji pod diktaturom nagona, pa je u većoj ili manjoj mjeri ovisan o skladu vanjskih prilika. Jedan od glavnih (ako nije najglavniji) čimbenika u životu mase i pojedinih njezinih individua je primjer, djelovanje okoliša, milieu. Pa što je upliv milieu jači, to je život manje slobodan, manje razuman, manje čovječji.

A kako nastaje milieu, tko ga stvara?

Stvaraju ga ljudi nešto slobodnim, svijesnim djelovanjem, a nešto neslobodnim, nesvijesnim (polusvijesnim), nagonskim. Sve to u sferi objektivne, prirodne zakonitosti.

Jasno je, da je milieu to bolji i to dostojniji čovjeka, što je više produkt onog prvog, t. j. svijesnog i slobodnog djelovanja. (Teme za razmišljanje: Moda, duh vremena, objektivne („od mene neovisne“) prilike, naprednjaštvo, kavanski život, „viši“ krugovi).

KULTURNI VJESNIK.

Znanstveni rad francuskih katolika. Među najnovijim odlikovanjima, kojima je francuska akademija odlikovala njegovatelje znanosti, nalazi se preko petnaest katoličkih svećenika i lajika. „Académie française“ je mimo ostalih, odlikovala A. Hallaysa (za sva njegova djela) sa 10.000 franaka; Edmond Jaloux-a (za njegove romane) sa 10.000 franaka. Od „Académie des Inscriptions et Belles-Lettres“ nagrađeni su, uz ostale, vicedirektor katoličkog instituta u Parizu, opat Prunel („Cours supérieurs de religion“) sa 1000 fr.; biskup Péchenard sa 1000 fr. (Martyr de Soissons“) i drugi.

Petnaestorica odlikovanih očiti su dokaz duševnog nastojanja francuskoga katoličkog klera i lajika za one, koji zanovijetaju, da se religija ne može spojiti sa znanosti, te smatraju katolike inferiornim. Još će u većem svijetlu sinuti veličina rada franc. katolika, ako uočimo, uz kakove materijalne prilike izgrađuju katolici svoju znanost.

Sve stoji samo do njihovih žrtava. Od države i onih, koji prigo-

varaju, nema nikakove pomoći. Sve škole, koje su nekad uzdržavali ili upravljali svećenici, oduzela je država za vrijeme rastave od Crkve, pa je trebalo, da te iste škole katolici otkupljuju i to uz goleme svote. Od tih konfisciranih škola načinila je država vojarne, skladišta, zavode za djevojke, a veliki ih je dio i propao. I nema gotovo grada, gdje nije bila koja takova škola. Ma da stoji mnogo novaca, sve to ponovno otkupljivati, popravljati i graditi, ipak osnovaše katolici 6 sveučilišta i k tome na stotine kolegija i na tisuće osnovnih škola.

Mizerne su i plaće katoličkih nastavnika. Kad su profesori bili jošte sami svećenici i redovnici, lakše je bilo, ali pošto su pomanjkanjem ovih uzeti i lajici, trebalo je zbog njihove brojne obitelji povisiti plaće. Da, ali odakle? — I usprkos toga, što je slab honorar — na mnogim mjestima dobivaju godišnju plaću toliku, kao profesori državnih škola mjesečno — imade dovoljan broj nastavnika, koji su spremni podnijeti žrtve i pregaranja. „Namirimo najprije sve izdatke, a mi ćemo se

zadovoljiti i s onim, što će preostati, rekoše na nekoj svojoj sjednici profesori jednoga katoličkog sveučilišta. Doista je čudnovato, kako katolici mogu tako pobjedonosno konkurirati svojom nastavom onoj javnoj. Dobro su također poznate zasluge katoličkih misijonara za znanost kao geografiju, historiju, etnografiju, lingvistiku, pa i ovi se uzdržavaju od istog budžeta.

Znanost se uspješno goji samo uz bogate biblioteke. Za vrijeme rastave protjerani su svećenici i redovnici, ali ne sa svojim bibliotekama. Ako su što dobili iz njih, morali su biti sretni, da ih ne smatraju — tatima. Restauracija, a još više osnutak novih knjižnica, zahtijeva mnogo novaca. Svega toga ne bijaše u katolika, stoga bijahu prisiljeni da si kojekako pomognu. Siromašni svećenik Gorini n. pr., nemajući sredstava za osnutak knjižnice, izmolio si dopuštenje u nekog knjižara u Parizu, da smije u njegovom magazinu, među neprorezanim listovima njegovih knjiga, tražiti željeno znanje — tolika je u početku bila nestašica knjiga.

Gotovo slična sudba zapada i današnje siromašne katolike, hoće li nadoknaditi ili uspostaviti ono, što je konfiscirano. Za izdanje kakvoga djela potrebna je prilična svota, jer je tisak preskup. Imade svećenika, koji su još prije rata izradili teme za doktorat, nu ne mogu ih tiskati, jer nemaju novaca, a ne može se reći, da su se u ratu osobito obogatili.

U takvim eto nepovoljnim materijalnim prilikama, u kojima francuski katolički kler i lajikat znanstveno rade, dolaze odlikovanja najviših francuskih učevnih zavoda eliti katoličke Francuske. Od nazad 20 godina konstantno odnašaju katolici sve veći postotak nagrada, koje podjeljuje akademija besmrtnih. Više nego četvrtina članova „Aca-

démie française“ jesu odlični katolici. A upravo je ovih dana Mile-
rand, predsjednik republike držao svečani govor u akademiji moralnih i političkih znanosti u čast Maurica Sabatiera, braniča francuskog redovništva. Preko ogromnih žrtava vodi francuska katolička znanost Francusku k vjeri otaca njezinih.

Ivan K.

Petar Grgec: Kršćanstvo, liberalizam i komunizam. Socijalna knjižnica br. 1. izdaje H. K. N. S. u Zagrebu. (Str. 40 — Cena 2 K)

Vsekakor korisna brošurica, pri-krojena zlasti za hrvatke razmere. Sicer nam ne podaja kake nove orijentacije, tudi ne nudi kakega konkretnega programa za bodoče delo na socijalnem polju, kar pisec tudi ni nameraval. Hoče nam le ilustrirati oba zmotna sistema (liberalizem in komunizem), zlasti v njunem pogubnem udejstvovanju v praktičnem življenju. Kot nujnost sledi poziv, naj se orijentiramo na krščanskih načelih, ki edina nudijo sprejemljivo podlago individualne in družabne morale. Za ohranitev in zmago krščanske kulture pa je treba dela in žulev. „Naše oslobodenje nije samo oslobodenje naroda, nego bi imalo da bude oslobodenje krščanstva, katolicizma.“ — „Do nas stoji, da ovo oslobodenje ne bude samo oslobodenje zla, nego i oslobodenje dobra.“ (str. 6) -- Pa ravno ta ideja svobode, pod katero smo se osvobodili in zedinili, misel samoodločbe sama more postati slaba, ako se zlorablja. Plazu, ki se odtrga vrhu gore, je težko določiti mejo, kje naj obstane. Tako je danes sloboda „riječ, na koju se poziva rado svaki čovjek, kojemu je pravi moral pretijesan za njegov život.“ — Zdi se, kot da se je liberalizem tako na kulturnem, kot na gospodarskem polju po vojni še bohotnije razrasel in dal s tem

še silneji pogon po Mahniču napovedani reakciji: socialni revoluciji, komunizmu, boljšeizmu. Odkar laži-filozofija človeka prepričuje, da ni njegovo mesto v nebesih, se vedno jasneje opazuje, da tudi na zemlji nima obstanka. Za ceno posmrtnosti pozemskemu trpinu hoteli ustvariti na zemlji raj, pa so mu oropali še tisto malo tolažbe in veselja, kar ga je užival doslej. —

Z neko nujnostjo in upravičeno smo po končani vojni pričakovali tudi preosnovo v socialnem gospodarstvu. Toda usodno je, da so marsikje ta prevrat pojмили po vojnem receptu. Kako je le-ta s silo in naenkrat razstrgala meje in preustvarila Evropo, tako so skušali tudi ponekod socialni revolucionarci naenkrat in s silo preustvariti družabni red. Enakim uzrokom slede enaki učinki: zastoj in uničenje gospodarstva sledi takim „reformam“. — Socializem, kako ga uči Marx, sicer pozna družbo, pa le tako, ki je sklopljena iz atomov, struja skupnosti pogoltna individualizem. Naše stremljenje pa gre za družbo, ki bo organična celota in polna življenja, ki jo stvarja ljubezen. Tip take družbe pa zopet najdemo edinole v krščanstvu, oziroma odnosi posameznih vernikov med seboj. — Lepo je razvita misel, da socialne bede ne bomo rešili le z konzumi in zadrugami, temveč predvsem s prenovljenjem duš v Kristu, ker kriza Evrope „nije ... toliko ekonomska, koliko moralna.“ (Str. 31). — V živahnem slogu pisana brošurica nudi tudi slov. tovarišem lep skupen programatično praktičnih misli, kar se da s koristjo porabiti pri ljudskih predavanjih. Bodi vsem toplo priporočena. J. A.

Vidovdan — list za kulturno orijentacijo jugosl. napr. omladine. Težak porod! Dvije duge godine od ujedinjenja ovamo, skupljali su energije, tražili nove

sokove, oprobali razne injekcije, gurali se desno i lijevo i jedva eto izadoše na svijet. Kod ovog poroda imao je sigurno udjela i Stejnach sa svojim otkrićima. Čovjek bi sad mislio, da će tu biti nešto, da će to novorođeno čedo biti bar zaratno biće s novim, naprednijim pogledima, ali — kukaj majko! — porodilo se ni muško ni žensko i baš u sred karnevala. Stara iznakažena obrazina s naslijeđenom paralizom djeđa „Vala“ i „Vihora“. Jadno dijete! Furijske, koje su mu i djedove progonili, proganjaju još bezobzirnije i nesmiljenije i njega, dijete naših dana: ropstvo, tmine, verige, lomače, inkvizicija, križarske vojne, Rim, Syllabus i ostala strašila. Na okup! „Vsa res napredna akademska omladina brez razlike politične pripadnosti naj se združi v eno samo močno in delavno protiklerikalno vrsto, ki bo dosledno vresničevanje povelja „Proč od Rima!“ smatrala za svojo najimennitnejšo nalogo.“ (str. 11.) Kulturna, gospodo, orijentacija jugoslavenske napredne omladine! „Vihor“ prode, „Valovi“ se slegoše, a „Vidovdan“ je samo jednom u godini, i to po starom kalendaru.

*

Pokret „napredne“ omladine za nas nije nikakova novost. On se već x-puta javlja, otkada postoje naše organizacije. Dode i prode, da se onda opet poslije pojavi. Digne malo prašine, a onda opet tišina. Karakteristično je samo to, da se sva njihova naprednost i prije i sada ograničuje na viku protiv klerikalizma. Ovaj put nam međutim otvoreno kažu, što je klerikalizam. „Rimski klerikalizam, rimski katolicizam — v bistvu eno in isto“. „Katolicizam — teorija, klerikalizam — praksa“. „Odkod to, da so ljudje, ki trdijo o sebi, da so nasprotniki rimskega klerikalizma, vendarle še vedno formalni člani rimskega kle-

rikalizma? " Tako dobro! Sad znamo s kime imamo posla i svršavamo s riječima istoga pisca: Ne varajmo se z lepimi besedami — tudi u naši državi se z urnimi koraki bliža kot nujna posledica razvoja kulturni boj, ki se ga slabiči boje, ki si ga pa oni, katerim je na tem, da se tudi pri nas razmere razbistrijo, žele čim prej." lv.

In margine savremene beletristike. U svakom se beletrističkom djelu obrađuje koji širi životni problem ili više manjih, među sobom obično povezanih životnih momenta. U tom obrađivanju treba da je sve predstavljeno objektivno, kako se doista zbiva u životu, — djelo mora da je realistično. Može dakako biti fantastičkih i simboliističkih opisa, ali na realnoj podlozi, — i u fantazijama umjetnika mora da ima logike i sveze sa zbiljom. U čitavom svom djelu treba da autor izrazi težnju (to najmanje!) jesnu i iskrenu, da dođe do objektivne, jedine istine, pa za to može lijepu pripovijest ili roman napisati samo takav autor, koji je svijestan, da ima objektivnijih životnih istina i da ih čovjek može spoznati. Da, od samog se autora zahtijeva i više! On valja da već ima istinu u sebi i to ne samo u apstrakciji, nego konkretno s mesom i krvlju. Ta istina nadahnjuje i vodi umjetnika kod stvaranja.

Unatoč tome ne more i ne smije djelo da bude tendencijozno, da na svakom mjestu strši dotična misao pred nama kao šilo iz vreće. Ne, nego ona valja da se prirodno, logičkom nuždom, spontano izvija iz djela kao cjeline, da bude kao daleki i duboki glas, za kojega ne znamo odakle dolazi, a koji lagodnom jekom odzvanja u duši.

Radi toga je dakako potrebno, da je grada svijesno, promišljeno odabrana, ali kod toga ne smije se raditi svojevoljno i mehanički sa-

staviti sve tako, da odmah osjetiš, kako je to samo autor tako skalupio, dok u zbilji ne biva tako. Istina iznad svega, život je norma (dakako ne vanjski, taj je dandanas većinom opsjena i manje više nesvjesna laž!) a za životnu istinu ne treba da se (umjetno) izmišljaju dokazi. I baš je u tom prirodnom, slobodnom skladu života, iz kojega se kano sama o sebi izvija unaprijed spoznana istina — sva ljepota djela. Duša čuti da je sigurna od bludnja, pa se čitava podaje bez ikakva nećkanja uživanju te ljepote, koja tu nije ništa drugo nego život istine.

Veoma je važan unutarnji, psihološki odnošaj autora k toj istini - temi. Tema - istina, kojom se autor bavi ne zauzima u njem istog položaja, kao n. pr. istina koju propovjednik naviješta narodu, ili ona, koju uzgojitelj hoće da utisne u svoje pitomce. Svoju istinu, i d e j u vadi umjetnik iz dubine svoje duše, ona je u njem odrasla, u njoj je njegova krv, njegova duša, on ju je proživio (da ne rekнем doživio, jer ova je riječ opasna!), pa je daje u svom djelu kao dio sebe, dio svog svijesnog i dubokog života. Naprotiv je kod pedagoga ideja više u umu, nego u duši i čuvstvima, on nam je pruža ne toliko logikom, koliko dušom, čuvstvima, i to ne pruža nam je suhu i hladnu, nego vruću od toplih umjetnikovih osjećaja.

I tu moramo opaziti, kako naši moderni pisci počinjaju fatalnu pogrešku, kad pišući svoja djela svu važnost polažu u senzualnu stranu svojih tema, izmiču ih ispod kontrole razuma. A ta kontrola, taj nadzor mora da bude, jer time dobiva djelo prvo i glavno obilježje ljudskog čina, — čina razumnog bića. Bez te razumne, logične osnove postaje djelo produktom svojevoljnih osjetnih sila, kojima upravljaju mehanički, a baš zato

neosobni impulsi, nutarnji (organički) i vanjski (miljejni). Kod toga je duša degradirana na obični pasivni instrument, koji manje više nesvjesno prerađuje; duša ne stvara, nego snosi, trpi, propušta kroz sebe sve (bez izbora!), što nanese slučaj.

Svestrano razvit, kulturni čitavo ne može da uživa u djelu, koje tako nastaje. Mjesto ovog dubokog mira, koji je pun vedre radosti i laganog talasanja pročišćenih čuvstava, nastaje u duši onakova čitaoca nemir i smutnja. I sasvim razumljivo! Kod uživanja takova djela ne može da pozitivno sudjeluje najodličnija duševna sila — razum. (Time ne mislim tvrditi, da kod uživanja umjetnina igra razum glavnu ulogu. Ne smije se on isključiti ili zanemariti!) Ali ne samo da razum tu ne sudjeluje pozitivno, nego se pred njega iznašaju njemu protivne pojave, apsurdne tvrdnje, kaosi misli i osjećaja bez uzroka i bez ikakove podloge za svoju egzistenciju. (Krlježa, Šimić, Micić, Miličević i njima slični kod nas). Svu tu kaotičnu (često odvratnu i bljutavu) masu pruža nam autor (u pozid nadahnutog proroka!) kao stvar, koja se sama po sebi razumije, kao nešto, što hoće i ima pravo da živi (ta i čitav je svijet nastao iz kaosa!). Razum međutim ni uz najbolju volju ne može da tu pronade ikakovu podlogu za život. Naš razum dolazi tu u položaj brižno i nježno odgojena čovjeka, koji najedamput mora da gleda grozno ubijanje ljudi i da to odobrava kao jedan akt života. Najbolje će to razumjeti oni, koji su za rata gledali strašno ljudsko uništavanje na fronti, a možda su i morali kod toga aktivno sudjelovati.

Kao što su nam prigodom svjetskog rata govorili, da je rat nuždan, da je to samo jedna faza u evoluciji ljudskog života, a kao takov da ima pravo na egzistenciju, isto nas tako uvjeravaju mnogi savremeni

pisci, da su oni konglomerati bolesnih čuvstava i one potrgane, osakaćene misli, što nam ih oni pružaju, naravni, vjerni izražaj njihove nutarnjosti, da je to pravi, jedini, silni i duboki život. Pa kao što nam je zamrla duša kod pomisli, da je sve ono ratno klanje, ubijanje milijuna ljudskih života opravdano, da je to prirodna faza života, isto tako nam se bolju i tugom puni duša čitajući djela moderne beletristike. Skoro sami logični apsurdni, psihološke nemogućnosti, abnormalno fantaziranje, rastrgani živci, seksualnom pohotom poplavljena mašta i jedan bolestan, nemoćan, očajnički krik, koji ti se i gadi i napunja te samilošću — moderna beletristika. Nema joj spasa...

Razumijemo! Svako čovječje djelo mora da je djelo čitava čovjeka, mora da na sebi nosi pečat čovječjeg bivstva — u svakom djelu valja da je čitav čovjek, a ne samo njegov fragment. Time ne mislim reći, da kod svakog čovječjeg djela valja da u jednako mjeri sudjeluje svaka njegova sposobnost, ne, ali u nijednom našem djelu ne smiju faliti tragovi glavne naše odlike — razuma! M-yn.

Krilati puževi. Evolucija se neprestano vrši od dana do dana, od sata do sata i diljem vremena producira razne kuriozitetete. Takav jedan kuriozitet naših dana bez sumnje su krilati puževi — naši zagrebački umetnici i knjižovnjaci. Susrećeš ih gotovo na svakom koraku, na svakoj vetrini, po svim umjetničkim salonima. Radini su, marljivi, naprežu sve svoje sile, a opet ne mogu da polete. Prilijepili se za zemlju, i nikako ne mogu u zrak. Ima ih svake kategorije, razlikuju se u koječemu, ali se ipak u jednom podudaraju: da su nesposobni za lijet, bar za sada.

Jedan između najtežih puževa to je svakako Ljubomir Micić. Doka-

zao je to sa svojom bombastičkom afektacijom, koja se zove „Istočni greh“, a mogli bi je ovako ukratko karakterizirati: napuhani mjehur, išarane membrane, s kapljom nečiste vode u nutrini. Još je upadniji „Zenit“ sa svojim „zenitizmom“, gdje su se okupili svi nervozni ljudi ekcentričnih mozgova, čudnih raspoloženja, pisci nerazumivih redaka. Nerazumivih sebi i publici. Vodi ih opet Ljubomir Micić.

Oni oko „Kritike“ su malo plemenitije vrsti. Oni se ipak drže granica. Ali ni kod njih ne teče glatko. Tako je n. pr. Galogaža morao napustiti redakciju. Osim toga još nijesu ništa osobita napisali, pa se čvrsto drže zemlje i ne znamo, ima li nade, da će poletjeti ili iščeznuti.

Vladimir Becić je izložio u Ullrichovu salonu. Polaze mnogo važnosti u dekoraciju i pred njom se mnoge druge odlike gube. Upotrebljava t. zv. plošno crtanje i ima mnogo okretnosti u tom tehničkom specijalitetu. „Adam i Eva“ slabo reprezentiraju naše prve roditelje. Adam je nekakav moderni hrvač, a Eva je više bedasta nego li lukava. „Orač“ je i previše veliki gospodin, a da bi se udostojao orati. Neki akvareli spadaju među početničke stvari. Boje su čiste i dotjerano primijenjene. Neki portreti i studije su dobri.

Spopane li čovjeka volja da se nasmije, pode na izložbu A. Uvodića da pogleda karikature, opet se ne na smije. Uvodić je satiričar, Zgodno prikazuje razne političke događaje iza rata, osobito naše neprilike s Italijom. I te karikature više radaju u duši bol, nego li smijeh. Neke stvari bi imale stvoriti veselo raspoloženje, ali su sterilne i veoma loše upravljene. Uvjeran sam n. pr., da nije istina, da su mladi klerici i svećenici degenerisali, i da se radi toga protivu celibatu, a svi ugojeni, da su za nj.

„Radiša“ je dobar. Inače je Uvodić moderan karikaturista i on se diže, al ovog puta se još drži zemlje.

Najteži krilati puž to je g. Lunaček sa svojim kritikama u „Obzoru“. Ovih dana se je opario kritikom o „Hudožestvenom teatru“. On piše za ljude kojeg drugog planeta ili za nikoga, jer u njegovim kritikama ima posve malo stvarnosti i za njega se ne nadamo, da će ikada poletjeti.

Za ovaj put o puževima dosta, a drugom zgodom ćemo se osvrnuti na bezbojne leptire. A.

K 60-godišnjici smrti Tarasa Ševčenka. Dne 10. ožujka o. g. minulo je 60 godina, kako je na vječni počinak sklopio vjede najveći ukrajinski pjesnik i preporoditelj Taras G. Ševčenko. Ocrtati njegov rad i bar približno prikazati njegovo značenje za ukrajinski narod, iziskivalo bi velike studije i rasprave. Mi bi mu zaista uzalud tražili poredbu u našoj historiji, jer Ševčenko je bio ukrajinskom narodu s v. e. Apostol i prvoborac narodnog oslobođenja, veliki učitelj i prosvjetitelj, prorok ljepše budućnosti, mučenik za istinu i pravednost. On, sin siromašne kmetske kolibice, diže gnjevni protest proti nečovječnom kmetstvu, proti prignjetavanju i mrčvarenju ukrajinskog naroda, proti carskoj samovolji i despotizmu. On, sin siromašnog, prezrenog, patničkog naroda diže svoj glas za njegovu slobodu i jednakopravnost, za bratstvo i ujedinjenje Slavena u velikoj slavenskoj federaciji... A za tu smionost trpi progone, tamnice, izgon u Sibir i sve torture cara-despota. Ustrajan u borbi za svetu i pravednu stvar žrtvuje i svoj život; teške posljedice tamnice i progonstva oduzimlju ga prije reda milome narodu i svaljuju u hladni grob... Na Kanevskom brdu na njegovome grobu visoki je križ raskrillio

svoja ramena te moli bolju sudbinu za Ukrajinu, blagosivlje sinove i kćeri ukrajinskoga naroda na daljnju borbu za slobodu i samostalnost. Narod je ukrajinski pošao putem, što mu ga je pokazao veliki pjesnik, ustao je da raskida okove. I ako još nije postigao zadnji cilj, njegovo će Sunce Slobode ipak da grane u najskorijoj budućnosti. Dne 10. ož. na osobito svečan način proslavio je on spomen Ševčenkove smrti, a ujedno, sjećajući se njegovih vatrenih poklika, učvrstio u sebi vjeru u veliku i krasnu budućnost Ukrajinske zemlje i pozvao sve na ustrajan i neumoran rad za ostvarenje velikih njegovih ideala.

Ilijo Krajcar.

„Postup“, studentskyj visnyk. Kulturna borba, koja je kod Čeha već davno započela, a kod nas dobiva sve više maha, nije imala i još danas nema mjesta kod ukrajinskog naroda. U dugoj i teškoj borbi za slobodu i političku samostalnost nije ni bilo zgodno cijepati sile, pa je sva ukrajinska i svjetovna i duhovna inteligencija uporedo i složno radila za kulturui i ekonomski napredak svoga naroda. No taj je narod već na domaku svoga konačnoga cilja, slobode i državne samostalnosti, i tko može ustvrditi, da ne će doći do onoga, česa dosada nije bilo? Ali da će u tome iznijeti pobjedu ideje, koje mi zastupamo, jamči nam i vijesnik ukrajinskog daštva „Postup“ (Napredak), koji je nedavno počeo izlaziti u Lavovu. Ne zastupa on doduše otvoreno i izričito naše ideje poput naše „Zore-Lučić“, ali je njegovo geslo „Megala ajtejte“, dovoljan dokaz, da je list na pravome putu.

I ako su neke ukrajinske studentske organizacije javno izjavile, da nemaju ništa zajedničkoga sa „Postupom“, ipak je on sakupio za kratko vrijeme vrlo veliki broj ukra-

jinskog daštva, naročito onoga srednjih škola obiju spolova.

List preporučamo, naročito drugovima, koje zanima sudbina i prilike nama u mnogome tako srodnog ukrajinskog naroda. Naručuje se preko Ukrajinske sekcije „Domagoja“, Pejačevićev trg br. 15. I. Zagreb.

Ilijo Krajcar.

Kazalište i burza. Wien, 27. februara 1921. Nedavno je ovdašnji kršćansko-socijalni dnevnik „Reichspost“ (br. 22, 23. jan. 1921.) donio uvodnik, u kome vanredno vješto raskrinkava kapitalizam, koji iz banke, burze i akcijskih društava prodire u hramove umjetnosti. Radi se o planu bankarskog poduzeća jednog Židova imenom Kola, da zagospodari sa ovdašnjim pozornicama. Najkarakterističnije stavke iz članka prenosimo ovdje.

„Kazališni poslovi stoje u svježem cvatu. Svagdje su svako veće rasprodane kuće i, čini se, da ulaznice uopće ne mogu biti tako visoke, a da se ne plate. To bi bilo za naš narod jedno slavno odličje, kad bi sve ono, što nudi kazalište, bila uvijek doista prava, plemenita umjetnost. Pomislite samo: jedan narod u tako dubokoj bijedi, pa ipak s toliko silne vjernosti drži svoje stare veze s umjetnošću i usprkos želucu, koji tako strašno zapovijeda, ne može da ne zadovolji svoje duševne potrebe! Međutim letimičan pogled na programe wien-skih kazališta razara lijepu tlapnju. Uz stidljivo malo izuzetaka sastoji se „umjetnički rad“ naših pozornica u tomu, da sa bacchant-skom muzikom i pustim nakazama nekadašnje umjetnosti prate bezdušnu i divlju vrtoglavicu strasti, koju pleše narod — ne: njegov najgori dio. Sve do užasnog ponora... Zato bez klicanja i triumfa: kazališni poslovi cvate (to nažalost nije isto: umjetnost cvati). Direktori se do-

duše tuže radi visokih poreza na zabave, na vječno nove tražbine personala, na neograničeno poskupljivanje čitavoga poslovanja, no ipak je danas, više nego ikada, bezbrižan posao biti direktorom kazališta. Stoji činjenica, da danas i još dalje čini teater „dobru konjukturu“, kako bi to rekao trgovački čovjek, kad ne bi to bilo tako, kako bi čovjek mogao protumačiti, da se od neko doba tako žestoko za kazalište takmi veliki kapital, koji — kako je poznato — raspolaže s finom njuškom grabežljive zvijeri? — — — U tom interesu velikog kapitala za stvar naših pozornica leži teška pogibao za umjetnost, koja bi baš na pozornicama morala imati svoja svetišta. Na ozdravljenje naših kazališnih prilika, kako žele svi pravi i razumni prijatelji umjetnosti, ne može se nikako misliti, ako burzovni mogućnici zavladaju teatrom, ako Merkur, bog tatova i trgovaca, zauvijek rastjera muze . . . Kuda naginje ukus — ili neukus — publike, koja je danas mjerodavna za kazalište, to shvatiti i okrenuti jedra prema vjetru ne će biti teško vještim opazачima i izrabljivačima tuđe slabosti. A što bi ih moglo zapriječiti da dadnu zgotoviti još luđe operete, još blatnije igrokaze, jer su i onako naučeni, da njihovoj korišći ne naškodi možda kakova pomisao etičke naravi?

Mi ne slikamo đavla na jednoj dalekoj stijeni. Provala velikog kapitala najnovije boje u umjetnost neposredno je tu, ona se vrši zapravo već sada nezapaženo od javnosti, koja je preopterećena drugim brigama. Manje iz stidljivih, malih novinskih notica, nego iz pouzdanih izvještaja upućenih znamo, da su se složile jake financijalne grupe, da pokupuju i ujedine jedan red wien-skih kazališta. — Kod uprave državnih kazališta i kod ministarstva financija leže već od dulje vremena

ponude bankarske kuće Kola*, da „financira“ državna kazališta Kaošto svagdje, gdje se počima da njiše korisni, uzdrmani posjed (dvorska opera i dvorsko kazalište rade danas ipak s deficitom, jer je otpala potpora iz privatnih sredstava monarha), straži i ovdje „spasonosni“ veliki kapital! Naravno da iskusni poslovni ljudi, koji su iza rata došli do silnog bogatstva nijesu zakasnili uvjeravati, kako je njihova pomoć sasvim nesebična i kako se samog umjetničkog rada ne će ni dotaknuti. No plan je ipak dovoljno proziran. Oni su s kapitalom od stotine milijuna utemeljili snažnu nakladu, koja bi imala zatvoriti granice prodaji knjiga iz njemačkog Reicha, oni su stavili svoju ruku na jedan niz novina. Pozornice, kojima bi sada htjeli da zagospodare, trebale bi da obruč upotpune. Sav dušeyni život uključivo s umjetnošću, trebao bi da im bude podložan. Naklada, novine, kazalište, trebali bi da složno rade. Kola-kazališta glumit će autore iz Kola-naklada i Kola-novine dizat će ih do nebesa. Na taj bi način bili prijatelji knjiga, čitaoci novina i kazališna publika zasکوčeni i bez pomoći zaogrnuti mrežama. Taj plan je doista vješto zasnovan. Ako se posreći, onda će zadnje, najtamnije sjene propadanja pasti na našu siroticu umjetnost. Ne će li onda našem pjesniku preostati samo to, da od bankarske kuće prima nadnicu, da svemoćnim diktatorima prisegne vjernost, da krlatog konja slobodne umjetnosti poslušno sveže u njihovoj štali i da dopusti, da im obavlja poslove? . . .

Pred mnogim i raznim ugrožavanjima umjetnosti — nije među njima posljednji neukus, koji sve više raste, i moralna iskvarenost — stojimo mi nažalost bez moći. Ali ovome ugrožavanju umjetnosti sa strane bursovnih sila

* Vlasnik mnogih austrijskih industrijskih poduzeća.

mislimo se uspješno oduprijeti. Tako bez svake zapreke ipak ne damo ono, što nam je milo, povlačiti na smetište."

Neka naši ljudi u domovini razmisle, kakvim se sredstvima širi

misao u današnjem društvu i neka pokušaju naći barem skromnu paralelu između bankarske kuće Kola i gospodara „Hrvat. štamparskog zavoda!“ J. V.

LISTAK.

Za duhovnu obnovu.

Borba. Na putu k Svetim Vrhuncima straže avetinje: nevolja i napasti. Red je da se s njima bijemo i da ih nadvladamo. Čemu? Kako?

U toj borbi kršćaninova krepost ljepše sjaja, biva jača; pobjeda je pak to potpunija i slavnija, kad neprijatelj ne samo ne uspije, već postigne upravo posve protivno od onoga, što je htio.

U napastima upoznajemo, kako smo sami po sebi slabi, a ovo je spoznanje nada sve dragocjeno; bez njega nema ni govora o pravom duhovnom životu. To nas spoznanje vodi k poniznosti; uvidamo, što bi od nas bilo, da nas Bog ne pomaže; to nas spoznaje uči moliti.

Borba s napastima čini čovjeka sve otpornijim protiv grijeha, krepost mu prodire sve dublje u dušu, ko i drvo, što se sve dublje ukorjenjuje, ako je više izloženo udarcima bure,

Istina, udarci, što ih u toj borbi dobivamo, bole i kadšto strašno bole. Ali treba imati na umu, da je svaki taj udarac ko udarac čekića i dljetu u ruci velikoga Umjetnika, koji izrađuje u nama sve očitiju i ljepšu sliku Kristovu. A boli nam zaslađuje neiskazano ufanje vječne sreće u nebu.

Eto zašto su nevolje i napasti. Za naše najveće dobro. Boreći se s njima idemo sve više k duševnoj snagi i krasoti, putujemo krajem sve većega i većega mira k beskonačnoj radosti.

Kako da se borimo? Naša su protivnika u glavnom tri: prvoga moramo zagrliti, drugoga skršiti, od trećega bježati.

Prvi protivnik — to su križevi, to su nevolje, bolovi. Od njih nije kud bježati; jer kamo god okreneš, svuda ćeš ih naći; što im se jače otimaš, to te ljucje tište. Kad su neuklonivi, nije druge, van da ih zagrliš i strpljivo podnosiš. Pomalo

će bivati sve lakše, što više, naći ćeš u njima i radost, kako je netko u stihovima:

Grli boli, postat će ti slatke,
Ako čvrsto vineš ih na grudi...

Drugi protivnik — to je srdžba i njezina pratnja: mržnja, zavist, osvetljivost, ogorčenost, ziovolja. Ni od tih ne smiješ bježati, jer po tom bijegu bivaju sve jači u tebi. S njima treba da se junački uhvatiš u koštac i da ih lo miš, kad god te napadnu. Sveci su pače tražili priliku za takvu borbu. Sv. je Franjo Saleski išao tamo, gdje je znao, da će ga vrijeđati i junački prepaćivao svu onu muku, što ju je osjećao u srcu od uvreda. Nakon dvadeset i nekoliko godina postao je taj nekad vrlo srditi čovjek tako blag, da je opakom protivniku, koji ga htjede probosti, rekao ove divne riječi: „Da mi ti i jedno oko izvadim, ja bih te jošte drugim milo gledao“.

Treći protivnik — to je onaj laskavi lukavac, koji ugađa našoj prvom grijehom pokvarenoj prirodi, to je pohota za užicom, časti i slavom. Od ovoga moramo bježati! Josip je misirski bježao od Putifarke, veći junak od Davida, koji je lava razdirao i Golijata ubio. Sv. Augustin je veći po svojoj djetinjoj poniznosti, nego po svojem golemom umu i učestalosti. U ostalom, tko za slavom leti, od toga ona bježi; tko od nje bježi, za tim ona leti. Ko i tvoja vlastita sjena, ako letiš za njom i bježiš od nje.

U toj borbi ne smije biti pregovora ni primirja. Čim si počeo da miruješ, slabiji, a protivnik jači. Lakše je ugasiti iskru nego požar.

U borbi s napastima uopće vrijedi pravilo: ne budi ni malodušan ni bezbrižan.

Bog je oko uvijek počiva na nama, Bog je s nama u bojevima našim. On najbolje zna, koliko treba da budemo iskušavani, e da nam kušnja bude na dobro; njegova je čast, ako pobijedimo. Stoga nam neće zakratiti pomoći, pobjeda nam je stalna, ako sami kukavički ne popustimo.

Glavno je oružje u borbi protiv svih napasti molitva.

Drevna nam legenda pripovijeda o mladom čovjeku, koji je pošao u pustinju, da čini pokoru. Iza nekoliko ga godina stadoše mučiti tako žestoke napasti protiv svete čistoće, da se odlučio skončati. „Bolje je“, reče, „da učinim kraj ovomu jadnomu životu, nego da živim i samo povećavam vječnu kazan“. I pođe te legne kao mrtav pred pečinu hijena. Zvijerke domala iziđoše, ali mjesto da ga raskomadaju, polegoše uza nj poput psića. To ga dirnu i on promijeni nakanu o skončanju, te se veseo vrati u svoju špilju. Nego domala eto ti predašnjih napasti samo s još većom silom. I on opet odluču umrijeti. Nađe otrovnu zmiju, razdraži je i ponudi joj otkrivene grudi. Ali zmija ga ostavi na miru. I on diže glavu k nebu i potuži se na Boga: „Šalješ tolikima smrt, koji je ne će, a ne daš je meni, koji je tražim“. I ču glas odozgo: „Što bi htio, nesretniče? Zar misliš, da svojim samim silama možeš nadvladati napasti? Moli! Moli! I kada uopoznaš posve svoju kukavnu slabost i naučiš se stavljati sve svoje ufanje u Boga, tad ćeš pobijediti. Mladi se čovjek dade na molitvu i upozna istinitost tih riječi.

„Bdijte i molite!“ (Mat. 26. 41). Te su Isusove riječi ko sveti zapis, koji nam je ostavio za čas napasti.

U ustima kršćanina ne smije da popali ime njegova vode u času boja. Ime Isus, kratki pobožni uzdasi, naročito iz sv. Pisma, znak sv. Križa, sve su to strjelice protiv napasnika. Osobito je za početnike u duhovnom životu važno, da nadu iskusna i kreposna svećenika, koji će ih voditi: „Vae soli — Jao samomu!“ kaže sv. Pismo (Propovjednik 4. 20). Takvom svećeniku neka otkriju teže napasti i nadvladat će.

Učeniče Isusa Krista, mač Gospodnji u ruke i ratuj! jer ovdje vrijede riječi Gospodnje: „Nisam donio mir nego mač“. (Mat. 10. 34.) Istom kad svladaš posve strasti svoje, doći će Njegov veliki, sveti mir. —o—

Internacionala.

Internacionala. Koncem ovog mjeseca obdržaje se u Pragu internacionalni studentski kongres, na koji je pozvana i jugoslavenska omladina. Taj je kongres nastavak onoga kongresa, što se lanijske godine obdržavao u Strassbourgu. Svrha mu je, da se osnuje „Confederation internationale d'Etudiants“, koja bi nastojala svojim članovima dati priliku međusob-

nog upoznavanja sa studentima stranih zemalja, širenja svoje domaće kulture, zajedničkog rješavanja općih dačkih pitanja i t. d. Citavu akciju oko osnutka te tobožnje internacionale vode liberalci savezničkih antantinih zemalja zajedno s liberalcima neutralnih zemalja. — Ali oni se u početku ne usudjuju otvoreno priznati, da je to jedna čisto demokratsko-liberalna organizacija, a nikakva internacionala, kojoj nije stalo do općih dačkih staleških interesa, nego da stvori jedan jaki demokratsko-liberalni blok.

Zagrebački liberalci htjeli su ovu priliku iskoristiti i na taj kongres poslati svoje delegate, koji bi tamo govorili u ime cjelokupne zagrebačke akademske omladine. — Zatražili su od vlade putni trošak, koja im je spremno uvažila molbu i odobrila 40.000 K za taj put. Međutim i liberalci imaju različita naziranja na svijet u političkim i socijalnim pitanjima. Da je to čisto politička stvar jedne izvjesne struje liberalaca, vidi se najbolje po tome, što su naši zagrebački liberalci inscenirali međusobno krvavu tučnjavu na jednoj akademskoj skupštini, jer su jedni bili odlučno protiv odašiljanja delegata na kongres, a drugi su se služili svim sredstvima, da makar na silu odašalju svoje delegate tamo, — da je ta internacionala uperena i protiv katolika vidi se po tome, što češka katolička dačka Liga kao takova upće nije pozvana na taj kongres i ako se on obdržava u Pragu.

Kako se vidi po programu kongresa, to će biti jedna obična parada, banketi, plesovi, izleti i t. d. Vlada će u to žrtvovati silu novaca, dok za druge stvari možda deset puta potrebnije nema ni filira. — Znatiželjni smo, bi li naša vlada podijelila i katoličkim studentima kakvu potporu, kada bi pošli na koji „Veliki katolički kongres“. 2.

Socijalno gibanje.

Socijalna organizacija u Francuskoj. Socijalni sekretarijati. Francuski su se katolici dali posljednja dva tri decenija neumornom snagom na ostvarenje socijalnih reformi, koje su prožete kršćanskim principima. Iza enciklike pape Leona XIII. iskristalizovale su se mnoge ideje, koje su bile sporne među katoličkim teoretičima u sociologiji. Izjasnile su se i mnoge točke praktičnoga rada. Grupa socijalnih radnika okupljena oko Alberta de Muna, poznata pod imenom socijalnih katolika, organizovala je socijalni rad u brojnim profesionalnim, prosvjetnim i karitativnim društvima, koja su od veće česti i osnovana od socijalnih

katolika. Kod sve većega porasta socijalnoga rada osjetila se potreba jedne institucije, koja bi bila centar inicijative rada i koja bi regulirala sav rad.

Takova se institucija osnovala u Lyonu 1892. pod imenom „socijalni sekretarijat“.

„Socijalni je sekretarijat“ institucija za davanje uputa za socijalni studij i za socijalnu organizaciju u stanovitoj području. Zadaća mu je, da pomoću organizacija svih vrsti: profesionalnih, prosvjetnih i karitativnih, realizira kršćanske principe u ljudskome društvu.

„Socijalni je sekretarijat“ žarište sve akcije. Nije to službeni centar organizacija. Francuski duh ne podnosi službenih instancijskih. On je centar inicijative, koja prodiše put sama po svojoj valjanosti.

Tijekom su se vremena osnovala do danas 22 socijalna sekretarijata u ovim dijelovima Francuske.

Organizacija rada. Pojedini su sekretarijati nezavisni jedan od drugoga, a nijesu ni centralizirani u kakvoj središnjoj instituciji. Stoga se smjer rada ne kreće po tačno fiksnim pravilima. Smjer se rada orijentira prema potrebama stanovitoga područja. Intenziteta rada zavisli o intelektualnoj snazi i socijalnoj poživovnosti njegovih članova. U svima pak zapažamo, da se djelatnost razvija u tri područja.

1. Prosvjetna akcija za širenje katoličkih socijalnih ideja. Ova je akcija vrlo obilna i živahna.

Članovi sekretarijata održavaju brojne socijalne kurzeve i konference. U ovom se smjeru ističe osobito institucija „Semaine sociale“, koja održava niz tečaja kroz jedan tjedan po svim krajevima Francuske.

Sekretarijat pripravlja nadalje programe za socijalni studij. Sastavlja bibliografiju s najaktuelnijim problemima socijologije. Organizira biblioteke i čitaonice snabdjevajući ih literaturom iz socijologije.

2. Osnivanje socijalnih ekonomskih institucija. U velikoj većini sekretarijata odnosi se ova djelatnost na osnivanje ili na pripomoć u funkcioniranju organizacija profesionalnih, kooperativnih, gospodarskih i t. d.

Socijalni sekretarijat u Lyonu, koji je najaktivniji, razredio je svoju djelatnost u 5 sekcija: 1. sekciju industrijalnu i trgovačku. 2. ratarsku. 3. radničku. 4. sekciju za socijalnu odgoju i 5. sekciju za studij socijologije.

Socijalni sekretarijat u Parizu je sudjelovao 1919. kod osnivanja kojih 60-70 novih institucija.

Sekretarijati u drugim mjestima rade po uzoru ovih navedenih.

3. Pravni savjeti za osnivanje društava i za informaciju u njihovom funkcioniranju.

Djelatnost na ova tri različita područja jest zajednička svim sekretarijatima, ali je kod pojedinih jače razvita ona djelatnost, koju zahtijeva stanje onoga kraja, tako u industrijalnim krajevima organizacija radnika, u ratarskim pak seljačka.

Uspjesi. Socijalna je akcija ovih sekretarijata sa svojom inicijativom pripomogla mnogim reformama. Jedinstvenim je nastupom, upravljanim iz Sekretarijata, uspjelo katoličkim organizacijama pripomoći ostvarenju porodičnoga nadoplatka industrijalnim radnicima, kojih broj iznosi 2 milijuna. Ankete o „Seljačkim komorama“, potaknute i vođene od Socijalnih Sekretarijata, pridonijele su mnogo za reformu ove institucije.

Broj se kršćanskih radničkih sindikata znatno povećao nakon mnogobrojnih socijalnih tečajeva.

Od najvećega je zamašaja socijalna odgoja naroda. Duboko shvaćanje socijalnih dužnosti pridonijet će mirnome rješavanju socijalnih problema. Seljačka je omladina pokazala na jednom općem kongresu prve plodove ovoga rada. Snažno je ova akcija djelovala i na katoličke vlasnike, te ih pripravlja, da sami pristanu na sudjelovanje radnika na dobiti.

Socijalne se ideje šire i putem štampe, te već ima i lijep broj tjednika i revija, koje se bave socijalnim reformama. Ulijevajući u narod zdrave ideje o uređenju društva i o načelima društvenoga života stvaraju osnovku za mirni razvoj i napredak.

Sistem organizacije. Karakteristika je akcije francuskoga naroda, da je ta akcija malo vezana sponama discipline, a još manje podređenim i nadređenim instancijama. Akcija jest individualna. Pojavljuje se sa snažnijim individuima i iščezava s individuima. Inicijativa se pojedinaca obraća opet na pojedince. Za svaku će se akciju naći nekoliko dobro odgojenih i obrazovanih pojedinaca, koji će utjecati na druge. Svaki od tih inicijatora nosi u sebi duh apostolstva i taj duh apostolstva prenosi na drugoga. Akcija Francuza čini mi se tvorevinom mozaika, gdje svaki komodić, rekao bih, sadržava svoj individualitet, ali skup individualiteta čini skladnu cjelinu. Svakako je različita od akcije germanske rase, koja bi se mogla isporučiti s divnom gotskom konstrukcijom, u ko-

joj se gube sastavni djelovi. Bilo bi smjelo poreći vrijednost ovoga „decentralizovanoga“ i „individualiziranoga“ sistema organizacije. No ovaj je sistem uspješan možda samo u Francuskoj. Samo ga naročite osebine francuske duše čine uspješnim. Vjerojatno je, da će se s vremenom prijateljske veze, koje postoje između pojedinih sekretarijata pretvoriti u redovite, te da ćemo za koje vrijeme vidjeti jednu centraliziranu akciju. Socijalni su sekretarijati sada još goru-šično zrno francuske katoličke socijalne akcije.

J. S.

Belgija. Boerenbond: O Belgiji se ne može govoriti, a da se ne spomene ova njezina kolosalna seljačka organizacija, kojoj na daleko nema ravne. Ratni se zub i nije malo dotaknuo i smanjio njegove efektive, ali sva šteta je prolaznog karaktera. Sad se radi svom silom da se gubici nadoknade i djelokrug Boerenbonda još poveća. U centralnom uredu u Louvainu, zaposleno je bezbroj činovnika, koji tu rade, što no riječ, i danju i noću. Razni nadglednici, što ih B. plaća, obilaze svaki mjesec sve lokalne organizacije i drže tu seljacima predavanja praktična i aktualna o potrebama današnjeg vremena. Oni uvijek, kad se vrate sa svojih ekskurzija, moraju vodstvu podnijeti tačan izvještaj o prilikama pojedinih organizacija.

Boerenbond se već skoro dovinuo predratnoj visini. Pa nije ni čudo! Onakav ustrajan rad morao je uroditi plodom. Broj članova se skoro dnevno umnožava. Ima ih oko 90 tisuća. To znači 90.000 obitelji je začlanjeno u Bu, jer su redovito članovi organizacije samo ocevi obitelji. Ogromnu većinu čine Flamanci. Valonaca ima tek kojih 1600. Organizacija izdaje 2 lista: „Le Boer“ za Flamance i „Le Paysan“ za Valonce. U novije doba počeli su i s jednim ženskim glasilom „Boerin“.

Novčana snaga organizacije vrlo je povoljna. U centralnoj banci, u Louvainu, imaju kojih 230 mil. franaka uložaka (to je naših 2 milijarde kruna).

Boerenbond je preuzeo u svoje ruke cijelu opskrbu svojih članova sa svim njima potrebnim artiklima. Seljak dobije na kućnom pragu sve samo solidnu robu, i uz najniže cijene. Naravno onda, da je srce seljakovo priraslo uz takovu organizaciju, koja mu samo dobro čini.

Za vrijeme rata, Boerenbond je uveo novi odsjek: za osiguravanje svojih članova. U Belgiji je naime osiguravanje zakonom obligatno. Da pak spriječiti izrabljivanje seljaka po raznim osiguravaju-

ćim društvima, B. je tu stvar preuzeo u svoje ruke.

Ovim samim činom, Boerenbond je spasio belgijskom seljaku milijune, što bi inače otišli u džepove raznih akcionera. Od svih prihoda, što mu iz osiguranja priteku, Boerenbond podmiri samo nužne troškove, a ostatak vrati članovima prema omjeru, što ih spada. A jer troškovi ne iznose ni polovicu primljene svote, to čini, da je taksa za osiguranje kod Boerenbonda, u realnosti barem dvostruko manja, nego kod ostalih privatnih društava.

Kad čovjek promatra blagoslovljeni rad ove organizacije i dobra, što ga ona čini, nehotice misli na naše prilike, pitajući se, da li će se, i kad će se kod nas nešto slično početi? Dao Bog, da to bude što prije, jer od onoga momenta, kad se to ostvari, naš će život postati sređeniji i naš sav rad konkretniji i plodonosniji. Sretna Belgija, koja to ima, pa ne mora istom na to čekati, kao mi.

P. C.

Ex oriente.

Jedan neispravan metod rješavanja problema Istoka i Zapada podavali su tijekom historije, mjestimice još i danas, naši slavenski Francuzi, Poljaci. Na ovo prilično bolno pitanje slavenskih naroda, mi ćemo za informaciju, pokušati baciti malo svjetla. Činimo to tim više, što je vrlo lako moguće, da se i kod nas, uslijed sličnih okolnosti, pođe tim neumjesnim putem.

Stvar stoji u ovom. Poljaci su na granici istoka i zapada, u toku historije, veoma razvili svoju nacionalnu svijest. Više nego njihovi susjedni narodi. Kraj toga Poljaci su, jedini od istočnih Slavena, trajno i od vjekada pripadali katoličkoj Crkvi. A na čitavom je Istoku, jednako na sjeveru, kao i na Balkanu, da se vjera indentificira s narodnošću. Mnogo su tome pridonijele i pojedine autokefalne istočne narodne crkve, kao i tatarsko-tursko gospodstvo nad ovim krajevima. Mi n. pr. nalazimo taj pojav u jasnim konturama u Bosni, gdje je u pravilu svaki pravoslavni Srbin, a svaki katolik Hrvat. Na pitanje, koje si narodnosti, prosječni Bosanac redovito odgovara: pravoslavni, katolik, musliman. Eto tu leži korijen neshvaćanja narodnoga poslanja, o kom hoćemo da govorimo. Umjesto da su Poljaci, kao predstavnici Zapada, velikodušno prelazili preko ovih orijentalnih mišljenja o poistovjetovanju, najprije državljanstva, pa onda narodnosti, s vjerom, oni su, šta više, i sami upali u tu orijentalnu atmosferu mišljenja.

Približavanje i sjedinjenje istočnih Slavena, osobito Ukrajinaca, s katoličkom Crkvom iskorišćavali su u svoje nacionalne svrhe. Primiti katoličku vjeru, u 16. 17. i 18. vijeku, značilo je, kod Ukrajinaca i Bjelorusa, primati i poljsko državljanstvo, a po tom i poljsku narodnost, ako su Poljaci u tom poslu imali kakova udjela. Sasvim prirodno Ukrajinci su se tome opirali, i pokušaji oko potpunog sjedinjenja u toku historije, nijesu donijeli baš najvećeg uspjeha. Tako je pokušaj od god. 1596 u Brest-Listovskom ostao ograničen samo na ukrajinske dijeceze u Poljskoj, dok je jezgra ukrajinskog naroda stajala u tom sasvim po strani, ili pače u neprijateljskom stavu.

S tim u vezi kao nužna posljedica, Poljaci su slabo cijenili istočni obred, te su i otvoreno latinizovali sjedinjene Ukrajinke. Držali su, da je samo latinski obred pravovjeran, dok služiti se istočnim obredom, značilo je za Poljake, biti pravoslavni, moskofili i t. d. A to je osudno po čitav problem približavanja Istoka i Zapada. Istočna je liturgija jednako katolička, kao i zapadna. Ta ona je potekla iz dobe, kad je čitavo stado Kristovo bilo jedno, kad su vaseljenu Crkvu jednako resili Bazilije, Ivan Zlatousti, kao i Ambrozije, Leon i Ogrur. Nego s tim se radom može Istok, koji se tako osvijetlio u liturgiji, samo odbiti od Zapada. A to nije duh katolicizma!

I narodnost i obred treba da ostane u Sjedinjenju onakav, kakav je vjekovima naslijeđen. Leon XIII. i Pio X. su to izriječno naglasili. I dok to pišemo, mi izražavamo svoju veliku želju, da se barem danas, nakon tolikih nauka i historije i rimskih papa, odstupi od svog neispravnog metoda rješavanja problema Istoka i Zapada. Želimo to osobito zato, jer teško gledamo prolivenu nedužnu slavensku krv, koja je i opet dokazom, da se samo velikim znanjem i još većom ljubavlju može pristupiti k ovom historijskom problemu slavenskih naroda.

Dački svijet.

Louvain — Katoličko sveučilište. Lovain uživa na daleko po katoličkom svijetu znatan renomé. On predstavlja srce i središte katoličke misli i kulture u Belgiji. Stoga stranac, koji hoće i želi, da se upozna sa nutarnjim životom i snagom belgijskih katolika, ide u Louvain, kamo

se stječu i slijevaju u jedinstvenu sliku svi, inače u sebi, vrlo raznoliki prizori individualnog života pojedinih pokrajina i mjesta.

Jedan od prvih faktora, koji daju Lovainu ovu iznimnu važnost jest svakako njegova glasovita univerza. Belgija ima u svem 4 univerze. Dvije državne: Liege i Gent — dvije privatne: Brüssel (liberalna) i Louvain (katolička). No nijedna nema ni iz daleka tolikog utjecaja kao louvainska. Ona stoji na najvećoj moralnoj visini i privlači k sebi najveći broj slušalaca. Ove godine broji Louvain preko 3000 studenata: dvostruko više, nego ostale napose uzete.

Sveučilište u L. je potpuno neovisno od vlade, no ipak je pred zakonom izjednačeno s ostalim sveučilištima. Vlada ne daje za njega ni filira, nego se ono isključivo uzdržava milodarima katolika. Svake godine na prvu nedjelju korizme po svim crkvama u Belgiji čine se u tu svrhu kolekte. Narod vrlo rado doprinosi za svoje sveučilište sve, što može. Većina milodara pritječe iz flamanskih krajeva, koji su još u glavnom agrikulturni i stoga čisto katolički, dok su valonski industrijalni i po tom zaraženi liberalizmom i socijalizmom.

Nastavni jezik na sveučilištu je francuski. No čini se, da će se uskoro uvesti i paralelni kurzovi flamanski. To će se učiniti stoga, da se zadovolji Flamancima, jer ako oni otkazu svoju novčanu pomoć, što je vrlo lako moguće uslijed poštene nacionalne borbe, sveučilište je propalo.

Glavni kontingenat studenata sačinjavaju Belgijanci i Holanđez. Prije rata bivalo je i mnogo Nijemaca. Ima i nešto Engleza i Američana, a od ostalih narodnosti izbije po gdjejad jedan ili drugi.

Za vrijeme rata, velika sveučilišna biblioteka, koja je opsezala više stotina tisuća svezaka, potpuno je bila spaljena. Tom zgodom, uz ostale stvari, propali su i mnogi vrlo važni historički izvori, osobito glede jansenizma. Nijemci, prema mirovnim ugovoru, moraju nadoknaditi ovu štetu, Svaki dan dolaze iz Njemačke pošiljke, tako da već sada broji nova biblioteka kojih 240 tisuća primjeraka. — I ako Louvain sav svoj glas, a i mnoge materijalne prednosti ima jedino da zahvali katoličkom sveučilištu, ipak sam grad nije najbolje raspoložen prema katoličkoj misli. To se vidi otale, što upravu grada u svojim rukama imaju liberalci.

Louvain, sredinom februara. P. Č.

Preporučamo drugovima:

SAVREMENA PITANJA.

Vjersko znanstvene rasprave za naobražene krugove.

I. svezak: O. T. Harapin, Razum i vjera	8 K
II. svezak: O. U. Talijski, O neumrlosti duše	8 K
III. i IV. svezak: prof. B. Brixy, Princip entropije i opstanak Božji	12 K
V. svezak: O. P. Vlašić, Pravi pojam Sv. Pisma	8 K
VI. i VII. svezak: Dr. P. Gv. Rant, Postanek sveta na podlagi naravoslovja in Biblije. (Slovenski s hrvatskim tumačem nepoznatih riječi.)	12 K
VIII. svezak: Prof. P. Butorac, Politički i gospodarstveni liberalizam i kršćanstvo	8 K
IX. i X. sv.: Dr. K. Eterović, Sloboda nastave i državni monopol škola	16 K

U štampi se nalaze:

Josip Gunčević, Indeks i moderne zablude.

Antun Matasović, Slobodni zidari, što su i što hoće.

Skupna pretplata za cijelu I. seriju (sv. I. do V.) iznosi 32 K, za II. seriju (sv. VI. do X.) 32 K, a za treću seriju (sv. XI. do XV.) iznositi će 40 K. Novac se ima poslati unapred ili će se knjige slati pouzecom. Narudžbe i pretplatu prima:

Uprava „Savremenih Pitanja“ u Mostaru.

Katol. daštvo ima kod skupnih naručaba preko svoga dačkog povjerenika 20% popusta.

Antun Matasović: „CVIJET POD STAKLOM“

izlazi doskora kao nastavak zbirke „Susreti“. Cijena: 20.— K, za dake: 16.— K. Naručuje se kod autora (Osijek 1. Kapucinski samostan).

„Susreti“ se mogu dobiti u knjižari J. Studničke, Sarajevo: dio I. po 14.— K, dio II. po 11.— K. Autor ih razaslije kat. daštvu, u koliko ih ima, uz 20% popusta.

Otpremni, komisionalni i inkaso posao

Eliaš i Lah, Zagreb

Nikolićeva 10 Telefon 13-36

Obavlja brzo i solidno
dovoz razne robe, putne
prtljage i pokretne
svake vrsti na kolodvor
i sa kolodvora. Preuzi-
ma pakiranje pokućstva
preselivanje po gradu.

Prodaja **kamenog ugljena** na
veliko i na malo. - Cijenjene naloge
umoljava se upraviti na poduzeće
ELIAŠ I LACHA u ZAGREBU.

Knjige kato- ličkog života

Izdaje Dr. Stjepan Markulin.

Knjiga prva. M. Vanino D. I.:
FilibertVrau. Cijena K 5-80,
sva naklada rasprodana.

Knjiga druga. Dr. A. S. i Dr. A. Ž.:
Kontardo Ferrini. Cijena
K 4-60, poštom K 5-—.

Knjiga treća. Michel D' Herbi-
gny: Vladimir Solovjev.
Cijena K 15-—, poštom K
16-50, a plaća se unaprije d.

Narudžbe prima izdavač Dr. Stj.
Markulin, Zagreb, Kurelčeva 3.

Narodna Knjižara, Zagreb

Iedina katolička knjižara u Zagrebu

Poduprite je. Kupujte sve knjige i na-
ručujte sve pisarske potrepštine od nje.

Toplo se preporučuju ove knjige:

Grgec: Jugoslavenski argonanti	K 6-—
Brković: Povjest sv. Franje I. i II. dio	K 30-—
Gunčević: Zašto se katolički svećenici ne žene	K 6-—
Dr. Wilk: Moderni svetac	K 5-—
O. Herapin: Opstoji li Bog?	K 3-—
Marden Sw.: Samopouzdanje vodi k po- bjedi	K 10-—
Volja i uspjeh	K 10-—
Matković: Najljepšoj među ženama	K 6-—
Jakovljević: Studije i fejtoni	K 5-—
Lasman-Rac: Izbor iz crkvene književ- nosti	K 15-—
† Mahnić: Već luči	K 48-—
Grivec: Pravoslavlje	K 8-—
Stimmen aus Maria Lach	K 14-—
Stern der Jugend	K 1-50
Dr. Förster: Sexualethik u Pädagogik	K 54-—
Politische Ethik	K 100-—
Die deutsche Jugend	K 20-—
Weltpolitik	K 55-—
Christentum und Klassen- kampf	K 57-—
Dr. Ude: Lebensreformfragen	K 22-—
Kulturschande Europas	K 12-—
Freimaurerei und Weltkrieg	K 7-—
Gross: Der Soziale Friede	K 2-—
Messner: Katholizismus u. Revolution	K 5-—
Hochschulführer	K 5-—

NARODNA PROSVJETA ZADRUGA S O. J.

Preporuča dosad izašla izdanja:

Dr. Aleksij Ušeničnik: „Prin-
cipi sociologije“ . . . K 10-—

Mirko Gjurmeković: „Poli-
tička historija Bosne“ . K 4-—

Dr. Janez ev. Krek: „Slovenci“ K 5-—

O. Luis Coloma: „Dječja
knjiga“ K 15-—

Antonietta Klitsche de la
Grange: „Vestalka“ . . K 15-—

Stelle-Tersegglav: „Sveta Ru-
sija“ K 15-—

Narudžbe se šalju na adresu:

Knjižnica Narodne Prosvjete
zadruga s o. j. u Zagrebu.